

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Π. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

«ΑΡΧΕΙΟ ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ»

ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ
1914

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ Αρ. 10
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1985

Ὁ Ἀπόστολος Π. Παπαθεοδώρου (Α.Π.Π.) γεννήθηκε τό 1928 στούς Δραμεσούς Δωδώνης. Εἶναι ἀπόφοιτος τῆς γεραρᾶς Προτύπου Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων καί τῆς Φιλοσοφικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὑπηρέτησε στό Στρατό, ὡς ἔφ. Ἀξ/κός Μηχ/κοῦ, καί στή Μ. Ἐκπαίδευση, ὡς Καθηγητής, Γυμνασιάρχης καί Γεν. Ἐπιθεωρητής, σέ σχολεῖα Μυτιλήνης, Ἡπείρου, Ἀθηνῶν, Μεσσηνίας, Κερκύρας, καθώς καί στίς Σχολές Μετεκπαιδύσεως Καθηγητῶν (Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.). Συμπλήρωσε τίς σπουδές του στό Διδ/λεῖο Μ.Ε., ὅπου εὐτύχησε ν' ἀκούσει τό μεγάλο φιλόλογο, παιδαγωγό καί φιλόσοφο Κ. Γεωργούλη, (δυό φορές) σέ Ἑλληνοαμερικά Σεμινάρια τῶν AMERICAN COMMUNITY SCHOOLS OF ATHENS γιά σύγχρονες Παιδαγωγικές κατευθύνσεις κ.ά. Εἶναι μέλος καί συνεργάτης πολλῶν ἐπιστημονικῶν κ.ἄ. Σωματείων καί Ἰδρυμάτων Ἡπείρου, Ἀθηνῶν, Θεσσ/κης. Ἐμφανίζεται στά γράμματα ἀπό τό 1951 μέ διαλέξεις, δημοσιεύματα (περί τά 90) σέ περιοδικά καί ἔφημερίδες, καθώς καί μέ 11 αὐτοτελῆ βιβλία (περί τίς 2100 σελ.) ἱστορικά, παιδαγωγικά καί φιλολογικά ἐν γένει. Ἀσχολεῖται ἰδιαίτερος μέ ἔρευνες Ἀρχείων περί τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας καί μάλιστα τους Ἀπελευθερωτικούς Ἀγῶνας τῆς Ἐνιαίας Ἡπείρου, καθώς καί τό δράμα τῆς Β. Ἡπείρου. Τον συγκίνησε ἰδίως ὁ πολύπλευρος ἀγωνιστής Ἀθ. Τσεκούρας, στόν ὁποῖον ἀφιερώνει ἀρκετές σελίδες στά βιβλία του, ὅπως στό παρόν. Διαθέτει πλούσια βιβλιοθήκη Ἡπειρωτική καί γενική Φιλολογική.

20
Ff

ΑΡΧΕΙΟ ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ

ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΚΙΝΗΜΑ

1964

ΕΥΑΓΓ. Θ. ΠΡΙΟΝΗΣ

ΑΡΧΕΙΟ ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ
1914

ΑΠΟΔΕΛΤΙΚΑ

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΡΙΘ. 10

ΑΠΟΣΤ. Π. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΑΡΧΕΙΟ ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ
1914

Και άλλα κείμενα με μιὰ
σύντομη αναδρομή
στο Βορειοηπειρωτικό
Ζήτημα

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 56229
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 22/6/2015
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1985

ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ
Μακεδονομάχος, Μπιζανομάχος, Όπλαρχηγός του Βορειοηπει-
ρωτικού Άγώνος.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Ζωντανές μνήμες μεταφέρθηκαν στο νέο παληκάρι τόσο από τις γιγαντομαχίες του Σουλιώτικου αγώνα, όσο και το ξεσηκωμό του γένους, από γονιούς και θείους, μιὰ και ἡ Σουλιώτικη φάρα τῶν Τσικουραίων ἢ Τσεκουραίων συμμετέσχε ἐνεργὰ στοὺς ἀγῶνες τοῦ "Ἐθνους" καὶ μόνο στὸ Μεισολόγγι πέσανε γιὰ τὴ λευτεριά του τρεῖς πρόγονοί του.

Μ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ νάματα κι' αὐτὴ τὴν πίστη γιὰ ἐλεύθερη Πατρίδα στὰ 30 του χρόνια πιά ὁ Ἄθανάσιος Τσεκούρας, ἐπιτυχημένος τεχνίτης μὰ καὶ δαιμόνιος ἔμπορος, θρίσκεται ἀναμειγμένος στὸ Ἡπειρωτικὸ Κομιτάτο καὶ στὴ συνέχεια στὸν Βορειοηπειρωτικὸ ἀγῶνα κατὰ τὴν περίοδο τῆς Αὐτονόμου Πολιτείας τῆς Β. Ἡπέιρου τὸ 1914.

Τὸ παρὸν δὲ βιβλίο 10ο στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν ἔρχεται νὰ παρουσιάσει μὲ ξηροὺς ἀριθμοὺς καὶ ντοκουμενταρισμένα στοιχεῖα τὴν οἰκονομικὴ συμβολὴ τοῦ κ. Ἄθανασίου Τσεκούρα στὸ Βορειοηπειρωτικὸ ἀγῶνα.

Ἡ τήρηση καὶ καταγραφή ὅλων τῶν λογαριασμῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων Σπύρου Δάκαρη καὶ Γεωργίου Κρασίτη τῶν ὁποίων ἡ ἐπιμέλεια ἔφθανε μέχρι σχολαστικότητος, γιὰ τοὺς γνωρίζοντες τοὺς ἄνδρες.

Τὸ ὕλικὸ ἀνακαλύφθηκε σὲ πολὺ κακὴ κατάσταση τὸ θέρος τοῦ 1976 στὰ ὑπόγεια τῆς ιδιόκτητης κατοικίας Ἄθανασίου Τσεκούρα στὸ κάστρο, λεηλατημένο.

Στὴν ἀνεύρεσή του βοήθησε καὶ κουράστηκε ὁ τότε καὶ τώρα ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος καθηγητῆς κ. Παῦλος Τσούκας.

Στὴν ἐκδοσὴ του δὲ συντέλεσαν δύο παράγοντες.

Ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ γνωστὸς φιλόλογος Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἀπόστολος Παπαθεοδώρου, ὁ ὁποῖος συ-

νέβαλε στην υλοποίηση διπλής παρακλήσεως, του κ. Τσεκούρα και του Ίδρύματος, και μάλιστα άφιλοκερδώς, και τόν όποιο τό "Ιδρυμα παρακαλεί όπως δεχθεί τις εύχαριστίες του, διότι διά του έργου τούτου έκπληρώνει μία ιστορική άναγκαιότητα: άφ' έτέρου δέ οί υίοι του Άθανασίου Τσεκούρα που δέν φείσθηκαν κόπων και δαπάνης διά τήν άρτία έκδοση του έργου αύτου.

Έπειδή όμως τό Βορειοηπειρωτικό ζήτημα που ξεκίνησε τό 1913 είναι ύπαρκτό και διεθνώς άνοικτό και σήμερα, υπενθυμίζουμε στους άναγνώστες ότι οί θυσίες τών ήρώων και μαρτύρων του Βορειοηπειρωτικού ιδεώδους δέν έδικαιώθηκαν και άναμένουν οί έπιζώντες τή λύτρωσή τους και τό δικαίωμα νά ζοϋν έλεύθεροι και νά άπολαμβάνουν τών διεθνώς άναγνωρισμένων Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Μέ τήν εύκαιρία αύτή υπενθυμίζουμε ότι μέ τήν άπό 1.3.1985 όμόφωνη (43 Κρατών) άπόφαση τής Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. ή Άλβανία παραμένει και για τό έτος 1985, όπως και τό έτος 1984, στο μαυροπίνακα τών Κρατών που δέν σέβονται τά Άνθρώπινα Δικαιώματα.

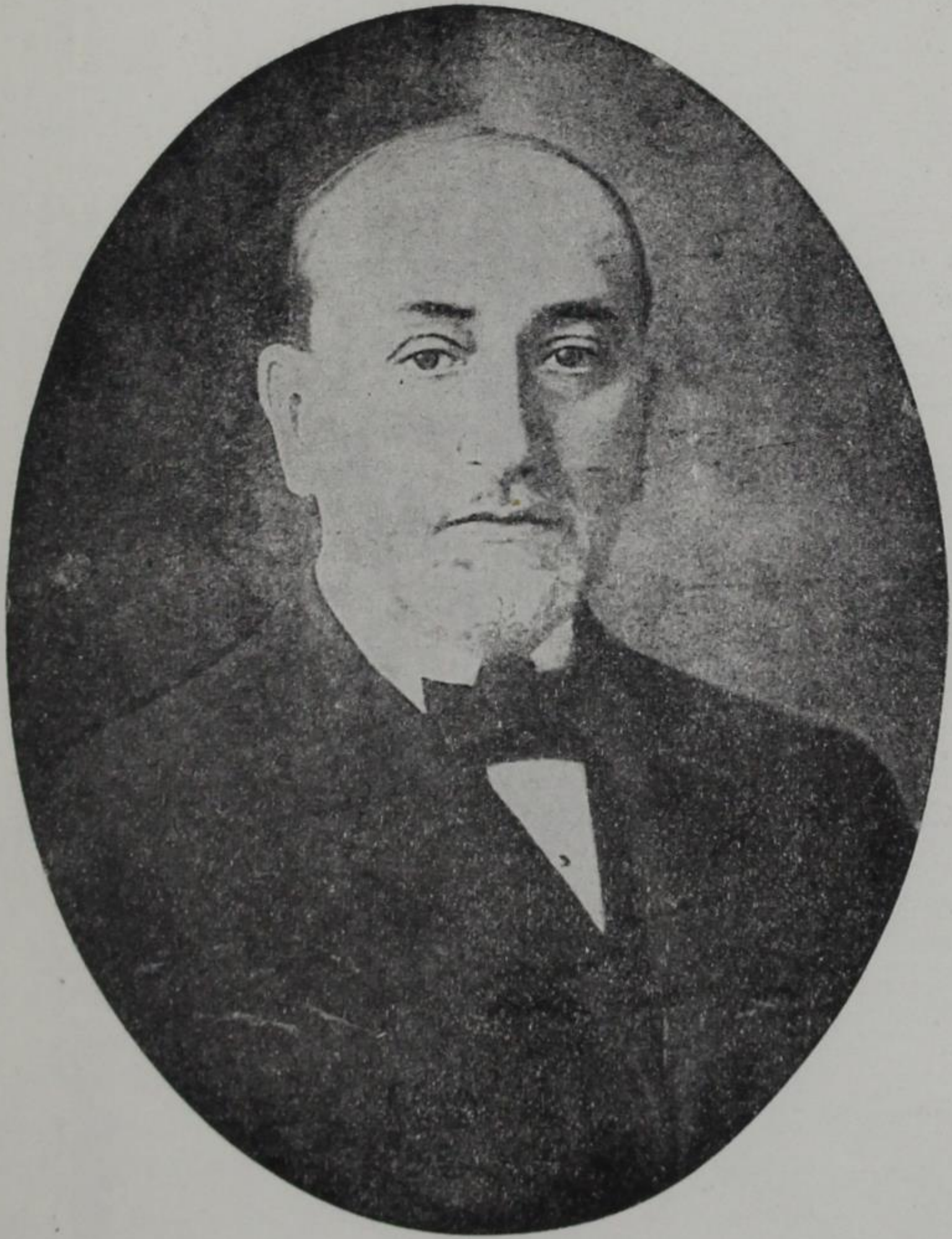
Έπίσης γνωρίζουμε ότι και ή Διεθνής Άμνηστεία, μέ τήν άπό 12.12.1984 άνακοίνωσή της, καταδικάζει τήν Άλβανία για τις συνθήκες ζωής που επικρατοϋν εκεί.

Μ' αύτά τά όλίγα τό Ι.Β.Ε. δίνει στη δημοσιότητα τό βιβλίο τούτο μέ τήν έπωνυμία «ΑΡΧΕΙΟ ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ», και άφήνει στην κρίση τών άναγνωστών του νά έξαγάγουν τά συμπεράσματά των.

Ίωάννινα 25 Μαρτίου 1985

Ό Πρόεδρος του Ι.Β.Ε.

ΞΕΝΟΦΩΝ Γ. ΚΟΝΤΟΥΡΗΣ

Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος
Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτονόμου
Ἠπείρου (Α.Η.).

Ὁ Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος, Ὑπουργὸς Παιδείας
καὶ Θρησκείας τῆς Α.Ἡ.

Ἐν Κονίτῃ τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου 1985

Ἀγαπητέ μοι κ. Τσεκούρα,

Με θαθεῖα συγκίνησιν ἐπληροφορήθην τὴν ἐπικειμένην ἔκδοσιν τοῦ νέου σας βιβλίου, ὅπου ἐκτίθεται ἡ προσωπικὴ συμβολή σας εἰς ἀγῶνας καὶ εἰς οἰκονομικὰς θυσίας ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Εἰς πρῶτον σας βιβλίον, μὲ τίτλον «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος», εἶδαμε τοὺς ἀγῶνας σας, ὡς καὶ τὴν προσφορὰν σας εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰωαννίνων. Ὅταν δὲ τὸ ἐμελέτησα ὅλον, πιστεύσατέ μοι ὅτι σᾶς ἐχάρηκα, σᾶς ἐθαύμασα, σᾶς ἐκαμάρωσα — καίτοι δὲν σᾶς εἶχα γνωρίσει ἀκόμη προσωπικῶς. Εὖγε, εἶπα! Ἴδού ὁ γνήσιος Ἕλληνας, ἀντάξιός τῶν ἡρωϊκῶν προγόνων τῆς φιλτάτης μας Πατρίδος.

Τώρα μᾶς προσφέρετε ἓνα νέον ἔργον, ὅπου φαίνονται οὐ μόνον οἱ προσωπικοὶ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι σας, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς λαοῦ γενναίου, τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ, ὁ ὁποῖος, μὲ τὴν συμπαιράστασιν καὶ τὰς θυσίας χιλιάδων ἄλλων ἐθελοντῶν νέων καὶ νεανίδων ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἐπέτυχεν, ὑπὸ τὴν γενναίαν ἡγεσίαν τῆς σχηματισθείσης Κυβερνήσεως (μὲ πρωθυπουργὸν τὸν Γεώργιον Χρηστάκη Ζωγράφον καὶ μέλη τοὺς ἡρωϊκοὺς Μητροπολίτας Δρυϊνουπόλεως Βασίλειον, Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνα καὶ Κορυτσᾶς Γερμανὸν) ἐντὸς τριῶν μηνῶν καὶ μὲ ἓνα σύνθημα: «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος», τὴν νέαν ἀπελευθέρωσιν καὶ, ἐν συνεχείᾳ, τὴν αὐτονομίαν τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Κρίμα, ὅμως, ὅτι τὸ τόσον αἷμα ποὺ ἐχύθηκε τότε (ὅπως ἐχύθη καὶ ἀργότερα, κατὰ τὸ 1940—1941) δὲν ἀξιοποιήθηκε καὶ ὁ γενναῖος αὐτὸς λαὸς στενάζει σήμερα κάτω ἀπὸ τὸ πλέον σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον καθεστῶς τοῦ Χότζα, τῇ ἐνόχῳ ἀνοχῇ καὶ ἀδιαφορίᾳ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος...

Εἶθε καὶ τὸ βιβλίον σας τοῦτο, μὲ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἐθνικῶν γεγονότων, νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ σήμερα καὶ

πάντοτε — μάλιστα δὲ εἰς τὴν διαβρωθεῖσαν ἀπὸ ἀντεθνικὰ συν-
θήματα νεολαίαν — παλμὸν καὶ ἡρωϊκὸν φρόνημα, ποῦ θὰ ἔχη
ὡς συνέπειαν νὰ θριαμβεύσῃ ἢ δικαιოსύνη καὶ οἱ σκλάβοι ἀ-
δελφοί μας νὰ ἀνακτήσουν τὰ στοιχειώδη ἀνθρώπινα δικαιώμα-
τα (θρησκείας, παιδείας, γλώσσης, ἐλευθέριας ἐπικοινωνίας),
ποῦ σήμερα δεινῶς ποδοπατοῦνται ἀπὸ τὸ τυραννικὸν καθεστῶς
τῆς Ἀλβανίας.

Εὐχόμενος, ὅπως ζήσετε ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διὰ νὰ ἴδητε καὶ τοὺς
ἀγῶνας σας καὶ τὰς θυσίας σας ὑπὲρ τῆς Β. Ἡπείρου στεφανου-
μένους ὑπὸ ἐπιτυχίαν, Διατελοῦμεν

Μετ' εὐχῶν καὶ πολλῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτισης ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Πρὸς τὸν φίλον ἀναγνώστη

Εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ πού με ἀξιώνει νὰ βλέπω πραγματοποιούμενες τὶς ἐλπίδες πού εἶχα διατυπώσει στὸ προηγούμενο βιβλίο μου' γιὰ τὴ δημοσίευση καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, γιὰ τὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα, ὅπου περιλαμβάνεται καὶ τὸ Ἀρχεῖο μου γιὰ τὸ «Τμῆμα Ἰωαννίνων τῆς Ἐπιμελητείας Αὐτονόμου Ἡπείρου», στὸ ὁποῖο εἶχα τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ λειτουργία καὶ τὴν οἰκονομικὴ του ἐνίσχυση, καθὼς καὶ γιὰ τὴ συμμετοχή μου γενικὰ καὶ στὰ πεδία τῶν μαχῶν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἀγῶνος τῆς Β.Η., καὶ κάποιες, τέλος, ταπεινὲς συμβουλές μου² σὲ συνεργασίες μὲ μέλη τῆς Αὐτονόμου Κυβερνήσεως, οἱ ὁποῖες μὲ τὶς δραστηριότητες καὶ πρωτοβουλίες μου ἔπειτα ἀπεδείχθησαν σωστὲς καὶ ἐπωφελεῖς γιὰ τὸν Ἀγῶνα.

Χαίρω ἐπίσης γιὰ τὸ ἀρχεῖο αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει ἐν πολλοῖς καὶ τὶς ἀφηγήσεις μου στὸ προηγούμενο βιβλίο μου καὶ ἄλλου.³

Λυπᾶμαι μονάχα πού οἱ τόσες θυσίες καὶ ὄνειρα — τόσο δικά μου ὅσο καὶ τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἀγῶνος ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ — δὲν ἐκπληρώθηκαν ἀκόμα, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ θυσίες 70 ὀλοκλήρων ἐτῶν.

Ἴσως σ' αὐτό, πέρα ἀπὸ τὶς πανουργίες τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων ἰδίως τῆς Εὐρώπης, κάποιες εὐθύνη φέρουν καὶ οἱ διάφοροι κατὰ καιροὺς μέχρι σήμερα κυβερνῶντες τὴ χώρα μας, τὸ ὀλιγώτερο, ἀπὸ κάποιες ἀμέλεια καὶ ἔλλειψη ἐπαρκοῦς προνοητικότητος.

Ἄς γίνῃ τουλάχιστον αὐτὸ μάθημα ἀπὸ δῶ καὶ πέρα στοὺς ἐκάστοτε ὑπευθύνως διαχειριζομένους τὰ Ἐθνικά μας θέματα, ὥστε νὰ ἐπαγρυπνοῦν περισσότερο γιὰ πλήρη καὶ σωστὴ ἀξιοποίηση κάθε δοθησομένης σχετικῆς εὐκαιρίας.

Θὰ ἤθελα μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν Ἰωαννίνων κ. Ξ. Κουντούρη, πού δέχτηκε νὰ ἔλθῃ στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰδρύματος τὸ παραπάνω Ἀρχεῖο μου, τὸ ὁποῖο ἤδη προσέφερα εὐχαρίστως σ' αὐτό, καθὼς καὶ τὸ μέλος τοῦ Δ.Σ. του, καθηγητῆ κ. Παῦλο Τσιούκα, πού μὲ βοήθησε στὴν ἀρχικὴ περισυλλογὴ τοῦ Ἀρχείου αὐτοῦ, ὅταν τὸ βρῆκα σκόρπιο στὸ σπίτι μου στὰ Ἰωάννινα τὸ καλοκαίρι τοῦ 1976.

Ἄθαν. Τσεκούρας καὶ Βασ. Βακάλης μετὰ τὴν στολὴν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου
Ἰωαννίνων (Ι.Λ.).

Ἰδιαιτέρως ὄμως εὐχαριστῶ τὸν φιλόλογο Γεν. Ἐπιθεωρητὴ Μ.Ε. κ. Ἀπόστ. Παπαθεοδώρου, πού ἐπὶ μία δετία τώρα περίπου μοχθεῖ ἀφιλοκερδῶς, μὲ ἐπιμονὴ καὶ ἐπιμέλεια, γιὰ τὴν μελέτη, κατάταξη, ἐπεξεργασία, σχολιασμό, δακτυλογράφηση καὶ τέλος τὴν ἔκδοση τοῦ Ἀρχείου αὐτοῦ. Τὸν εὐχαριστῶ καὶ τὸν εὐγνωμονῶ, γιατί, χωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὶς θυσίες τὶς δικές του, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδοθῆ καὶ τὸ Ἀρχεῖο αὐτό, ὅπως ἄλλωστε, εἶχε συμβῆ καὶ μὲ τὸ προηγούμενο βιβλίό μου: «Ἀπὸ τοῦ 98ου Ὑψώματος — Ἀναμνήσεις»⁴ πρὸ 5ετίας.

Στοὺς ἀναγνώστας δὲ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τοὺς συνιστῶ νὰ ἐμπνέωνται πάντα καὶ ἀπὸ τὶς θυσίες αὐτὲς τῶν Βορειοηπειρωτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πού ἔτρεξαν στὸ ἱερὸ αὐτὸ κάλεσμα τῆς Πατρίδος, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔμειναν ἐκεῖ, μαζί μὲ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ, φύλακες αἰώνιοι τῆς Β.Η. Ποτὲ δὲ νὰ μὴ ξεχνᾶνε οἱ φίλοι ἀναγνώστες, ὅτι ὁ Ἀγῶνας ἐκεῖνος ἀκόμη δὲν τελείωσε, ζωντανοὶ δὲ καὶ νεκροὶ τοῦ ταλαίπωρου ἐκείνου τόπου ἀναμένουν τὴν Ἐλευθερίαν τους, κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐλευθέρους ἀδελφούς τους, μὲ πρωτεργάτας τοὺς ἐγγύτερον εὐρισκομένους ἐλευθέρους Ἡπειρώτας.

Ὅσο γιὰ μένα — μιὰ καὶ οἱ σωματικές δυνάμεις μου δὲν ἐπαρκοῦν—δὲν μένει παρὰ νὰ εὐχηθῶ στὸ Θεὸ νὰ μοῦ χαρίσῃ, σὰν ἄλλον Συμεών, τὴν μεγάλη χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση, νὰ εὐτυχῆσω νὰ ἰδῶ αὐτὴ τὴν Ἑλληνικωτάτη περιοχὴ τῆς Πατρίδος μας, τὴ Β.Η., πού τόσο ἀγάπησα καὶ συνεδέθην, ἐνωμένη ὅπως τῆς ταιριάζει καὶ δικαιούται, μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, καὶ πλήρης ἱκανοποιήσεως νὰ ἀναφωνήσω τὸ δικό μου: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον Σου, Δέσποτα».

Ἀθῆναι, 30 Ὀκτωβρίου 1984

ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ — ΣΧΟΛΙΑ

(Προτιμήσαμε τὴν ἀρίθμηση τῶν παραπομπῶν καὶ ἄμεση δημοσίευση αὐτῶν κατὰ ἐνότητα, λόγῳ καὶ τῆς σχετικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς κάθε μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐχερεστερας χρήσεως ἐκ μέρους τῶν ἐνδιαφερομένων. Α.Π.Π.).

1. Ἀθ. Τσεκούρα: Ἀπὸ τοῦ 98ου Ὑψώματος - Ἀναμνήσεις ἐνὸς Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ». Γεν. Ἐπιμέλεια Ἀπ. Παπαθεοδώρου), Ἐκδ. Ἡπειρ. Ἐταιρείας, Ἀθῆναι 1979.

2. Τσεκ. ἔ.ἀ. σ.σ. 286 κ.έ.

3. Τσεκ. ἔ.ἀ. σ.σ. 261 κ.έ., γιὰ σχετικὰ δὲ δημοσιεύματα σ.σ. 377—9.

4. Τσεκ. ἔ.ἀ. σ. 17.

Ὁ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδων, μέλος τῆς Προσωρινῆς
Κυβερνήσεως τῆς Α.Η.

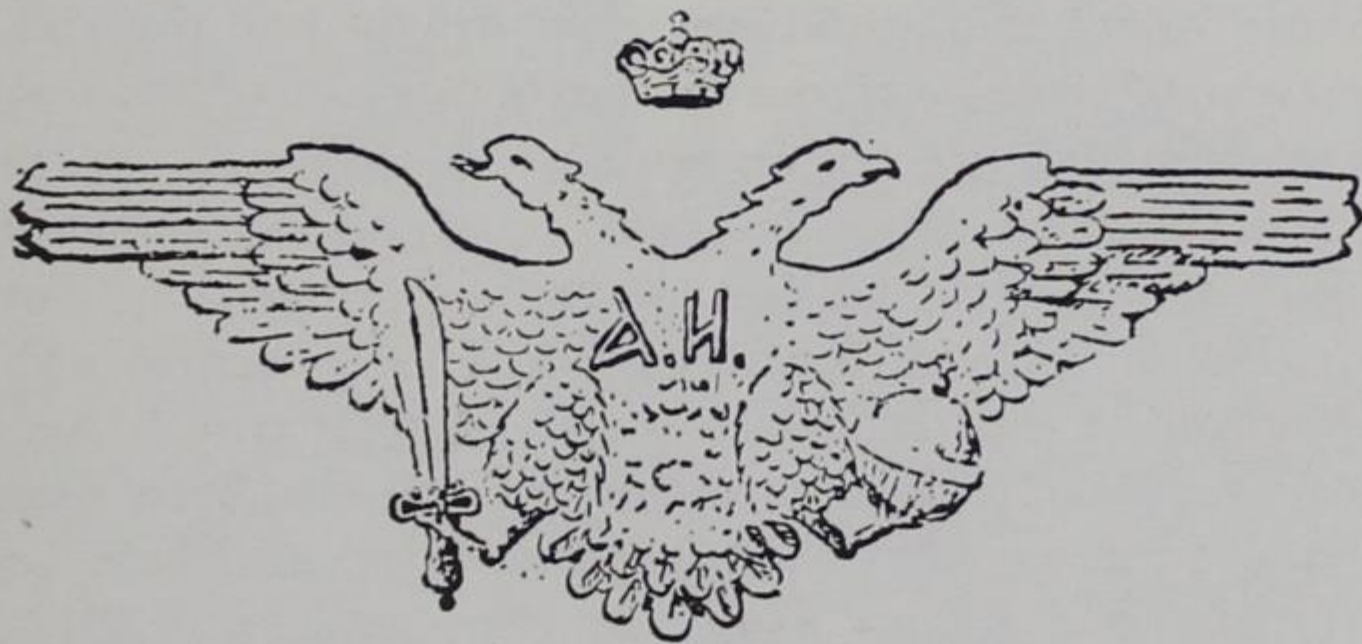
Δημ. Δούλης, Ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν τῆς Α.Η.
(Ἀρχεῖο Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας—Η.Ε.)

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Είσαγωγή

Εἴμεθα εὐτυχεῖς πρὸ ἀνταποκρινόμεθα ἤδη στή δοθείσα πρὸ Σετίας ὑπόσχεση, τὴν ὁποία ἀνανεώσαμε καὶ πρὸ ἔτους² γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἀθαν. Τσεκούρα, πού ἀφορᾷ στὸν Αὐτονομιακὸν Ἀγῶνα τῆς Βορείου Ἡπείρου 1914 (Α.Α.Β.Η.) καὶ ἰδιαιτέρως στήν Ἐπιμελητεία τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου — Τμῆμα Ἰωαννίνων (Ε.Α.Η—Τ.Ι. ἢ ἐπὶ τὸ συντομώτερον Ε.Ι.). Κατ' εὐτυχῆ δὲ συγκυρία ἐκδίδεται τοῦτο μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 70ῆς ἐπε-

Ἄπο τοῦ θυρεοῦ τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου καὶ τὸ ἔμβλημα τῆς Σημαίας της, μὲ τὸ ἀκατάλυτο πνεῦμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸν Δικέφαλον Ἀετό.

τείου ἀπὸ τὸ ἀνεπανάληπτο ἐκεῖνο καὶ ἄγνωστο ἢ καὶ παραμελημένο ἐν πολλοῖς ἔπος τοῦ 1914.

Χρειάσθηκε μιὰ δετία περίπου γιὰ τὴν ταξινόμηση τῶν ἐγγράφων, τὴν «ἀποκρυπτογράφηση» τῶν δυσαναγνώστων καὶ κάλυψη κατὰ τὸ δυνατὸν κενῶν — πού προῆλθαν ἀπὸ ὑγρασία καὶ ἄλλες φθορές — καθὼς καὶ κάποιον συσχετισμὸ μὲ ἄλλα σχετικὰ κείμενα, πηγές, βοηθήματα κλπ.

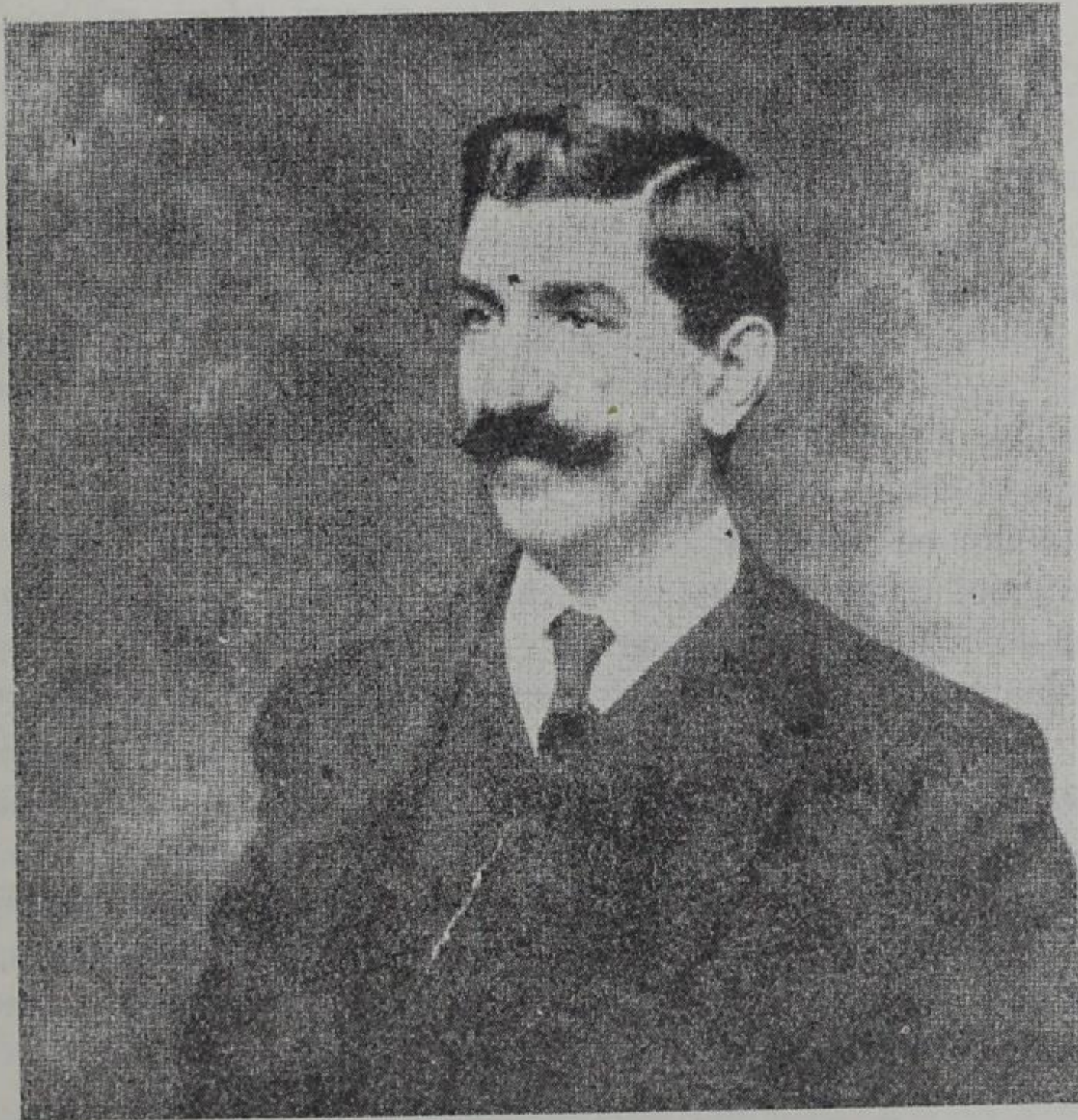
Μὲ τὸν ἀνάλογον ἐπίσης σχολιασμὸ πιστεύομεν ὅτι προσφέρομε τελικὰ ἓνα ἀρικετὰ πλήρες, εὐληπτο καὶ εὐχρηστο γιὰ τὸν μελετητὴ καὶ κάθε ἀναγνώστη Ἄρχεϊο, καταλήγοντας ἀκόμη καὶ σὲ κάποια συμπεράσματα ἔγκυρα καὶ ἀνταποκρινόμενα στὸ ἠρωϊκὸ αὐτὸ ἔπος, ποὺ ἀποτελεῖ συνέχεια ἐκείνου τοῦ 1912—13 στὴν Ἡπειρο, τοῦ ὁποῖου ἄλλωστε οὐδόλως ὑστερεῖ. Ἀποτελεῖ ἀκόμα καὶ ὀλοκλήρωση σχεδὸν ἐκείνου καὶ τῶν στόχων τῶν ἀγωνισθέντων, ὄχι ὅμως καὶ τέρμα, δυστυχῶς· διότι ἐπακολούθησαν τόσες καὶ τοιαῦτες ἀδικαιολόγητες καὶ ἐγκληματικές ἐπεμβάσεις στὴν ἀτυχῆ ἐκείνη περιοχὴ τῆς Ἡπείρου καὶ τὸν πληθυσμὸ τῆς, ὥστε τὸ λεγόμενον Βορειοηπειρωτικὸ Ζήτημα (B.—H.Z.) καὶ τὸ δράμα τῶν Βορειοηπειρωτῶν νὰ διαιωνίζεται μέχρι σήμερα, χωρὶς μάλιστα νὰ συγκινή ὅσο ἐπιβάλλεται ὀλόκληρον τὴν «πεπολιτισμένην» ἀνθρωπότητα, καὶ μάλιστα τοὺς Μεγάλους τῆς Γῆς — ποὺ καὶ σήμερα ὑπὸ διάφορες μορφές ρυθμίζουν τὶς τύχες τῶν λαῶν — γιὰ μιὰ ἀποτελεσματικὴ ἐπέμβαση καὶ δικαία συμβολὴ τους γιὰ τὴν σωστὴ καὶ ταχεῖα ἐπίλυσή του!

Ὁ ἐν λόγῳ σχολιασμὸς καὶ ἡ λοιπὴ ἐπεξεργασία τοῦ Ἄρχεϊου αὐτοῦ ἐπεβάλλετο, διότι — ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ Ἀπομνημονεύματα γενικά, καὶ μάλιστα ἐφ' ὅσον ζοῦν ἤδη οἱ συγγραφεῖς των, ὅποτε αὐτοὶ ἀναλαμβάνουν κατ' ἀρχὴν καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ περιεχόμενό των — τέτοια μάλιστα ἀρχεῖα, μὲ πολλῶν εἰδῶν ἔγγραφα αὐτοτελῆ, μὲ λογαριασμοὺς οἰκονομικοὺς, μὲ ξηρὰ συνήθως καὶ ἄγνωστα στοὺς πολλοὺς τουλάχιστον, κύρια ὀνόματα, τοπωνύμια κλπ., χωρὶς νὰ ἐπακολουθῆ ὁ στοιχειώδης ἔστω σχολιασμὸς, δὲν θὰ ἔλεγαν τίποτε σχεδὸν στὸν μελετητὴ καὶ δὲν θὰ προκαλοῦσαν κανένα ἐνδιαφέρον στὸν ἀναγνώστη ἐν γένει.

Ἐπὶ πλέον τώρα ἀξιοποιήσαμε καὶ τὸν ἐπιζῶντα ὑπέργηρον, ἀλλὰ πολὺ ζωτικὸν γιὰ τὴν ἡλικία του ἰδίως, κ. Ἄθαν. Τσεκούρα (Τσεκ.), πολύτιμο ἀκόμη κεφάλαιο τῆς γενιᾶς τοῦ 1912—14 καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπεύθυνος γιὰ τὴ λειτουργία τῆς E.I., ἀγωνιστὴ καὶ πρωτεργάτη σὲ πολλὰ συμβάντα γενικώτερα τοῦ Ἀυτονομιακοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1914 ('14). Διότι θυμᾶται καὶ διηγεῖται πολλὰ ἀκόμη ὁ σεβαστὸς ἀγωνιστὴς παρὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας του — 105 περίπου ἐτῶν — καὶ χωρὶς αὐτὸν καμμιὰ ἴσως ἄλλη πηγὴ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συμβάλῃ σὲ τόσο βαθμὸ στὴ διασάφηση ὠρισμένων στοιχείων, ἐνῶ γιὰ ἄλλα ἀποτελεῖ σήμερα καὶ τὴ μοναδικὴ πηγὴ — ὡς ὁ μόνος αὐτόπτης μάρτυς ἢ καὶ πρωταγωνιστὴς. Ἡ περαιτέρω ἐπαλήθευση αὐτῶν ἀνήκει στὸν μέλλοντα ἱστορικό, μέσα σὲ στενὰ ἢ καὶ σὲ εὐρύτερα

πλαίσια τοῦ Α.Α.Β.Η. Ὡς τοιαῦτα περιστατικὰ ἀναφέρω λ.χ. τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόκτηση τῶν «κλείστρων» γιὰ τὰ πυροβόλα τοῦ Ἄργυροκάστρου,³ πληροφορίες, ἐπεξηγήσεις γιὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν κίνηση καὶ λειτουργία τῆς Ε.Ι.⁴ κλπ.

Ἐκ τῆς σκοπιᾶς αὐτῆς ἄλλωστε ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος Ἄρχείου ἀποτελεῖ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ τὴ συνέχεια τοῦ προηγούμενου βιβλίου, «Ἀπὸ τοῦ 98οῦ Ἰψώματος — Ἀναμνήσεις τοῦ

Ἰωάννης Παρμενίδης, Ἰπουργὸς Οἰκονομικῶν τῆς Α.Η.

Ἄθων. Τσεκούρα», ἰδίως ὡς πρὸς τὶς ἀφηγήσεις τοῦ σχετικὰ μὲ τὴ συμβολὴ τοῦ στὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἄγωνα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐπιβεβαιώνονται μὲ τὸ Ἄρχειο αὐτό.

Ἡ σημασία τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ εἶναι, νομίζομε, πολλαπλῆ:
α) Προσφέρει στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα τῆς περιόδου καὶ ἐποχῆς αὐτῆς νέα στοιχεῖα, τὰ ὅποια, ὅσο κι' ἂν ὠρισμένα φαίνωνται, ἴσως, «μικρά» καὶ ὄχι πολὺ σημαντικὰ, ὅμως στὴ φάση αὐτῆ τοῦ Βο-

ρειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος (B—H.A.) ἔπαιξαν τὸ ρόλο τους μὲ εὐρύτερες μάλιστα ἐπιπτώσεις σὲ σημαντικὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἀγῶνος αὐτοῦ, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας (17.5.14) καὶ τὴν τελικὴν στὴ συνέχεια ἀνακωχὴ καὶ τὴν ἐπαυτοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ (Ε.Σ.) στὴ Βόρειο Ἡπειρο (B.H.) (Ὀκτ. 1914). Τὰ γεγονότα αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν ἐπέτρεψαν τὸ ὀριστικὸ ἀπὸ τότε «κλείσιμο» τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ζητήματος (B.H.Z.), ἀλλὰ καὶ συνέβαλαν ἀποφασιστικὰ στὴ διαιώνισή του, παρὰ τίς τόσες, συχνὰ δυσμενεῖς ἔκδοτε καὶ μέχρι σήμερα, διακυμάνσεις του.

Θὰ συμβάλῃ δὲ ἀσφαλῶς τὸ Ἀρχεῖο τοῦτο σὲ κάποιον βαθμὸν καὶ στὴν μελλοντικὴν συγγραφὴ μιᾶς ὠλοκληρωμένης συνθετικῆς ἐξιστορήσεως τοῦ B.—H.Z., καὶ μάλιστα τοῦ Αὐτονομιακοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1914, πού, ὅσον καὶ ἂν εἶναι δυστυχῶς παραμελημένο, ἀποτελεῖ ὅμως, ὅπως θὰ δειχθῇ στὴ συνέχεια, διὰ τοῦ παρόντος πονήματος, ὄχι μόνον σημαντικώτατον σταθμὸν τοῦ B.—H.Z., ἀλλὰ καὶ μία ἀπὸ τίς σημαντικώτερες σελίδες τῆς νεωτέρας μας Ἱστορίας.

6) Ὡς τοιαύτη δὲ, ἐπὶ πλέον, ἡ ἀναστήλωση καὶ εὐρύτερη προβολὴ τῆς Ἱστορίας αὐτῆς, πολὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπεκταθῇ καὶ νὰ γνωσθῇ ἰδιαίτατα στὶς νεώτερες γενεές καὶ διὰ τῶν σχολικῶν ἐγχειριδίων — ἀπ' ὅπου, παραδόξως μάλιστα ἀπουσιάζει ἐσχάτως ἐντελῶς! — Θὰ παράσχῃ ἔτσι ἀπὸ τῆ σκοπιά της καὶ ἡ σελίδα αὐτὴ τῆς Ἱστορίας μας σαφῆ καὶ ἀνόθευτο πατριωτικὸν φρονηματισμὸν στὶς νεώτερες γενεές καὶ στὸ λαὸ γενικώτερα, καθὼς καὶ ὀρθότερον γνώμονα μὲ λίαν ἐπωφελῆ—θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ — διδάγματα στοὺς ἐκάστοτε ποικίλους ἰθύνοντας τοῦ Ἔθνους μας γιὰ τὴν ἐπιτυχεστέρα δυνατὴν ἐκπλήρωση τῆς ἀποστολῆς των.

Διότι τὸ Βορειοηπειρωτικὸν Αὐτονομιακὸν ἔπος τοῦ 1914, πέρα ἀπὸ τὸν γενικώτερον χαρακτῆρα μὲ ὅλες τίς ἀρετὲς κάθε ἑλληνικοῦ ἔπους, ἔχει καὶ τὴν μοναδικὴν ἴσως ἰδιαιτερότητά του: Μιὰ φοῦχτα Ἑλλήνων — ντόπιων καὶ ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐλευθέρου καὶ μὴ — στὴν ἀκριτικὴ αὐτὴ γωνιὰ τῆς Ἑλληνικῆς Γῆς, ἐπανειλημμένως ἀνέκτησε μὲ πολὺ αἷμα καὶ ἄλλες θυσίες τὴν Ἐλευθερίαν της· ἐρήμην ὅμως τῶν κοιτοίκων της, καὶ παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον Δίκαιον, θυσιάζεται μπροστὰ στὰ καταχθόνια σχέδια καὶ ἄνομα συμφέροντα κάποιων ἰσχυρῶν τῆς ἐποχῆς καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἀποσπασθῇ βιαίως ἀπὸ

τὴν Μητέρα Πατρίδα καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τμῆμα ἀνυπάρκτου μέχρι τότε κρατιδίου. Κατώρθωσαν μάλιστα οἱ Δυνάμεις αὐτὲς μὲ δόλια καὶ δραματικὰ ἐκθιαστικὰ διλήμματα νὰ ἀπομονώσουν ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, τὸ ἐλεύθερο — ὅσο ἦτο τότε — Ἑλληνικὸ Κράτος, ἀπὸ τὸ τραγικὸ θῦμα, τοὺς Βορειοηπειρώτας, μὲ ἀποτέλεσμα οὔτε αὐτὴ νὰ μὴ μπορῇ νὰ τοὺς βοηθήσῃ χωρὶς τὴ θυσία κάποιας ἄλλης λίαν εὐαισθήτου Ἑλληνικῆς Γῆς, τῶν Νήσων τοῦ Α. Αἰγαίου! Καὶ τὸ μὲν Ἑλληνικὸ Κράτος ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποκύψῃ — ἴσως καὶ περισσότερον τοῦ ἀναποφεύκτου — στοὺς ἐκθιασμοὺς αὐτοῦς. Οἱ νέοι ὅμως αὐτοὶ «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι» Βορειοηπειῶτες μὲ τὴν συγκατάθεση καὶ συμπαράσταση ὀλοκλήρου τοῦ ἀνωνύμου καὶ ἐπωνύμου ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποφάσισαν ἔστω καὶ μόνοι — κυριολεκτικὰ μόνοι — ἐναντίον τῶν πάντων ἢ καὶ χωρὶς ἀκόμη καὶ τὴ βοήθεια καὶ αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ Συμμάχου των τοῦ ἐπίσημου Ἑλληνικοῦ Κράτους, νὰ θυσιάσουν τὸ πᾶν, ἀγωνιζόμενοι τὸν ὑπὲρ πάντων Ἱερώτατον Ἀγῶνα. Ἀφοῦ ἐξήντησαν ὅλα τὰ εἰρηνικὰ μέσα, ἐκήρυξαν (17.2.14) ἔτσι Αὐτονομία, ἐκπλήσσοντες τοὺς πάντας, ἐχθροὺς καὶ φίλους, καὶ διεξήγαγαν τὸν Αὐτονομιακὸν Ἀγῶνα, ποὺ διήρκεσε νικηφόρα σὲ δύο στάδια (17.2.14 μέχρι 17.5.14 καὶ 17.5.14 μέχρι 15.10.14) ἐπὶ ὄμηρον περίπου! γιὰ νὰ παραδοθῇ καὶ πάλι — ἀλλὰ ὄχι, δυστυχῶς, γιὰ πάντα — ἡ Β.Η. στὸν Ἑλληνικὸ Στρατό!

Τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας (17.5.14)⁵ καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ε.Σ. (Ὀκτ. 1946)⁶ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα τοῦ Αὐτονομιακοῦ Ἀγῶνος, ποὺ κρατοῦν μέχρι σήμερα ἀνοικτὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Θέμα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ ἐπακολουθήσαντα δυσάρεστα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἴσως, χωρὶς αὐτόν, θὰ ἦσαν χειρότερα, ὅπως συνέβη σὲ ἄλλες περιοχὲς συμπαγοῦς Ἑλληνισμοῦ.*

γ) Ἀποτελεῖ, τέλος, ἡ παροῦσα ἐργασία, ἐκδήλωση ἐλαχίστης τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς θυσιασθέντας καὶ τοὺς καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἀγωνισθέντας τὸν κατ' ἐξοχὴν ἄνισον ἀλλὰ τόσο δίκαιον ἐκεῖνον ἀγῶνα στὴ Β.Η., καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐφεπινὴν 70ὴν ἐπέτειό του. Θὰ ἔπρεπε ὅμως τοῦτο νὰ συγκινήσῃ ἰδιαίτερος σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμὸ μὲ τοὺς παντὸς εἶδους φορεῖς του, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπίσημο Κράτος μας, ὅπως ἄλλωστε, πολὺ σωστὰ συμβαίνει ἐφέτος γιὰ τὰ 80 χρόνια ἀπὸ τὸν

* Παράβαλε: λ.χ. Ἀνατολικὴ Ρωμυλία (1885 κ.έ.), Μ. Ἀσία (1922).

Ο Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως κηρύσσει τήν Αὐτονομία τῆς Ἠπείρου στό Ἀργυρόκαστρο (17.2.14).

Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, πού, «σώζοντας τὴ Μακεδονία — ὅση ἔσωσε — ἔσωσε καὶ ἐκείνη μὲ τὴν σειρά της τὴν Ἑλλάδα» (Ἰων Δραγούμης).⁷ Θὰ ἦσαν δὲ τὰ ἀποτελέσματα ἀσφαλῶς πολὺ καλύτερα, ἐὰν ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε διατηρήσει στὴ συνέχεια ἄτρωτη τὴν ὁμοφυχία του.

Καὶ οὔτε δικαιολογούμεθα νὰ μὴ τὸ κάνουμε γιὰ τὴ Β.Η., ὅταν μάλιστα ἔορτάζουμε, ὡς λαὸς καὶ ἀκόμη ὡς Κράτος, ἄλλα γεγονότα, τῶν ὁποίων ὁ ἀνεπαρκὴς ἴσως χρόνος δὲν ἐπέτρεψε ἀκόμη στὸν ἱστορικὸ νὰ ξεπεράσει τοὺς συναισθηματισμοὺς καὶ νὰ καταλήξει σὲ σταθερὰ καὶ ἀντικειμενικὰ συμπεράσματα.

Ἐπ' οὐδενὶ ἐπίσης λόγῳ πρέπει κάποιες πολιτικὲς τυχὸν σκοπιμότητες γιὰ τοὺς γείτονάς μας νὰ μᾶς ἀφαιροῦν τὸ δικαίωμα νὰ φέρουμε στὴν μνήμη ἀξιόλογα ἱστορικὰ γεγονότα, σὰν τοῦ Αὐτονομιακοῦ ('14), πού ἀποτελοῦν καὶ χρέος καὶ δικαίωμα ἀναφαίρετο καὶ ἐπιβεβλημένο γιὰ τοὺς συντελεστές των, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα πρὸς μίμηση τῶν μεταγενεστέρων, πολὺ περισσότερο, ὅταν κάτι ἀνάλογο, καὶ μάλιστα μὲ παραποιημένα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, κάνουν καὶ οἱ γείτονές μας.

Ἄλλωστε, ὅπως πολὺ σοφὰ τόνισε σὲ πρόσφατη ὁμιλία* του ὁ πρύτανης τῶν γραμμάτων καὶ Νέστωρ τῆς πολιτικῆς Π. Κανελλόπουλος, πρᾶγμα πού ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Ἀγῶνα τῆς Β.Η., ὅπου μάλιστα οἱ περισσότεροι ἀγωνισταὶ τοῦ Μακεδονικοῦ, συνέχισαν καὶ στὸν Ἡπειρωτικὸ καὶ τὸν Αὐτονομιακὸν ἔπειτα Ἀγῶνα :⁸ «Οἱ πολὺ καλὲς σχέσεις, πού ἔχουν εὐτυχῶς ἀναπτυχθῆ σήμερα μὲ τοὺς γείτονές μας, δὲν τοὺς ἐμποδίζουν διόλου — καὶ κάμνουν πολὺ καλὰ — νὰ ἐμπνέουν τίς νέες γενεές τους μὲ τὰ κατορθώματα καὶ τίς θυσίες τῶν προγόνων τους. Τί μᾶς ἐμποδίζει τάχα ἐμᾶς νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο; Ἀναγνωρίζω καὶ σέβομαι τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνες τῶν γειτόνων μας, ἀκόμα καὶ ἂν οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ τοὺς ἔφεραν σὲ σύγκρουση μαζί μας. Ἀλλὰ θεωρῶ δείγμα μιᾶς ἀνεπίτρεπτης ἐθνικῆς μειοδοσίας τὸ ὅτι ἐπάψαμε νὰ ἐξαίρουμε τοὺς δικούς μας ἡρωϊσμοὺς σὲ σκληροὺς μὲ γείτονές μας ἀγῶνες, σὲ ἀγῶνες ἀποφασιστικοὺς γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους μας, πού εἶχαν διεξαχθῆ πέρα καὶ πάνω ἀπὸ ταξικὰ ἐλατήρια πού σὲ ἄλλες θέβαια περιπτώσεις εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἄξια μελέτης».⁹

Τὰ παραπάνω ἀποτελοῦν τὴν καλύτερη ἀπάντηση καὶ πρὸς

* Ἡ ὁμιλία ἐγίνε τὴν 3.5.14 στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν σὲ ἐκδήλωση γιὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα.

κάποιους, πού θέλουν νά φέρουν τήν Ἐθνικότητα τοῦ Ἑλληνοσ καὶ μὲ τίτλο μάλιστα «ἐπιστήμονος», καὶ ὅμως ἀρνοῦνται τήν ὕπαρξη τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ζητήματος ἀκόμη καὶ ὡς ἀνθρωπιστικοῦ τοιοῦτου, τολμώντας νά διαψεύδουν ἔτσι ἀκόμη καὶ τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργό,* ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς πρόσφατα ἐπισημαίνοντας τοῦτο μὲ τὰ πιὸ μελανὰ καὶ αὐταπόδεικτα λόγια Διεθνεῖς Ὁργανισμοῦς.**

Ὡς πρὸς τὴ μέθοδο λογία πού ἀκολουθήσαμε γιὰ τὴν σύνταξη πρὸς ἔκδοση τῆς παρούσης ἐργασίας μας, προτιμήσαμε τὴν πιθανώτερη πορεία, πού ἀκολουθήθηκε ἀπὸ τὴν Ε.Ι. γιὰ τὴν σύνταξη καὶ χρησιμοποίηση τῶν βασικῶν διαχειριστικῶν βιβλίων ἀνάλογη μὲ τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ Γραφείου τῆς Ε.Ι., ἡ ὁποία, δὲν ἀπέχει ἄλλωστε καὶ ἀπὸ κάθε παραδοσιακὸ σχετικὸ Γραφεῖο. Ἔτσι, ὡς πρὸς τὴν ταξινόμηση τοῦ ὕλικου ἐγγράφων καὶ τῶν διαχειριστικῶν καὶ λοιπῶν βιβλίων καταλήξαμε στὶς παρακάτω ὁμάδες, πού ἀποτελοῦν καὶ τὰ ἀντίστοιχα κύρια κεφάλαια τοῦ βιβλίου.¹⁰

Α' Πίνακα χρηματικῶν ποσῶν - ἔσοδων, πού διέθεσε ὁ Ἄθαν. Τσεκούρας — ὅπως ὁ ἴδιος θεβαιώνει — γιὰ τὸν Ἀγῶνα, καὶ τὰ ὁποία ἀποτελοῦσαν καὶ τὰ κύρια ἔσοδα λειτουργίας τῆς Ε.Ι.

Β' Προσωρινὸν Ἡμερολόγιο προμηθειῶν ὕλικου καὶ διαφόρων πληρωμῶν, ἀνάλογα μὲ τὰ αἰτήματα ἢ τὶς προγραμματιζόμενες ἀνάγκες τῶν Μονάδων κλπ., τῆς Α.Η. καὶ τὶς δυνατότητες ἐξευρέσεώς των ἀπὸ τὴν Ἐπιμελητεία.

Γ' Βιβλία—Μπλόκ διπλοτύπων ἀποδείξεων ἀποστολῶν ὕλικου σὲ μονάδες κλπ. τῆς Α.Η., θάσει ἀσφαλῶς σχετικῶν αἰτημάτων (διὰ τηλεγραφημάτων κλπ.). Πολλές ἀπὸ τὶς ἀποστολές αὐτές ἐπιθεβαιώνονται καὶ μὲ ἀνάλογα ἔγγραφα ἢ ἐπιστολές, περὶ λήψεώς των κλπ.

Δ' Τὸ Καθολικόν, τὸ πιὸ ἐπίσημο καὶ συνοπτικὸ βιβλίον Διαχειρίσεως καὶ Ταμείου τῆς Ε.Ι. μὲ συνολικὸ ποσὸν 300.000 περίπου δραχμῶν, σημαντικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὸ ὁποῖο σχεδὸν ἰσοζυγίζεται μὲ τὰ ἔσοδα τοῦ προαναφερθέντος

* Ἰωάννινα, 21.2.84.

** ΟΗΕ, UNESCO, Εὐρωβουλή, Διεθνῆς Ἀμνηστία κ.ἄ.

Λαβείν

Αρ. Δια- Ανωτέρας	Εξομισματικός					
	Εξομισματικός					112996 28
397	αίο άμυδα καγι. του. Μυρα		55			
398	- 87 μιάδων φασαγιέν		39 25			
399	- 147 1/4 " νερό	31660				
-	- 2710 Β. Κερ. Σάνιου	120	317 90			
400	- 448 αδ. νερό	963 20				
-	- 9 κινετ. Σάνιου	360				
-	μπαρμπα	1	967 80			
	Αβείν, γάμπα, τσιάν, το Βαλαχία	14				
	Μαίρα αχδογαριμα'ί Κη. Σάνιου	640				
	Μαίρα κ. Παρμενίδου	1875				
	3 ούμπ. ίνας Ίνδαχάο	1				
	Εξ Α. Μοϊόδου και Καρα'Αυχα	485	44 95	4451 90		
	αίο Ίνοδραγιέν αμυραμιοί		85			
	Ίνδαχάο. Κέρ. Κό. μαρμπα		140			
	Μαίρα χαρμπα κ. Κωμπα		3 65			
	Ίνδαχάο. Βαγαμιάμ		300			
401	αίο 2710 103 3/4 αμα. φασαγιέν		46 65	77 30		
402	" " 140 " ζαμπα		75 60			
403	" " 136 3/4 " φασαγιέν		68 75			
404	" " 100 " ζαμπα ; 2 Σάνι		55 80			
405	" " 30 1/4 " φασαγιέν		12 70			
406	" " 1 μίρας Κό. Κερ		3	215 85		
407	" " 120 φ. κερ. κερ.		360			
408	" " 9 κερ. κερ. ζαμπα		10 35			
409	" " μαρμπα αιδρω. Σ. Κωμπα		56			
410	" " " " "		56			
411	" " " " "		112	594 35		
412	" " " " "		80			
413	" " " " "		56			
414	" " μαρμπα αιδρω. Κωμπα		1 50	187 50		
				113944 15		

πίνακος ἐσόδων. Ἀκολουθοῦν μάλιστα καὶ πίνακες συνοπτικοὶ κατὰ κατηγορίαν εἰδῶν ἐξόδων.

Ε' Διάφορα ἄλλα ἔγγραφα ἀλληλογραφίας διαφόρων προσώπων τοῦ Ἀγῶνος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ τὸν Ἀθαν. Τσεκούραν ἢ καὶ ἰδιωτικά του κ.ἄ.

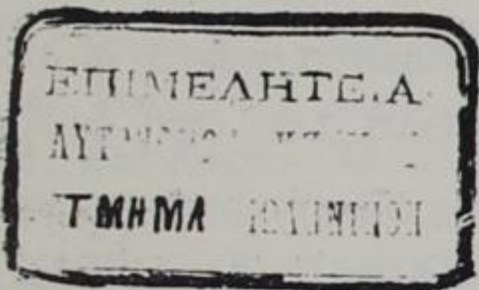
Θεωρήσαμε ἐπίσης ἀπαραίτητο νὰ προτάξωμε τοῦ Ἀρχείου καὶ ἓνα σύντομο, κατὰ τὸ δυνατὸν χρονικόν, «Μνημόνιο» τοῦ (Βοραιο) Ἡπειρωτικοῦ Ζητήματος, μὲ κύριο θάρος τὸν Αὐτονομιακὸν Ἀγῶνα τῆς Α. Η. τὸ 1914 στὸ σύνολό του (17.2.14 — Ὀκτ. 1914), στὸ ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ τὸ δημοσιευόμενον Ἀρχεῖο. Πρὸς πληρεστέραν δὲ κατανόησίν του προβαίνομε σὲ συνοπτικωτάτη ἀναδρομὴ στὰ βασικώτερα προγενέστερα γεγονότα ποὺ ὠδήγησαν στὸν Α.Α.Β.Η., καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραμματικὴ ἀναφορὰ στὰ κυριώτερα ἐπακολουθήσαντα τοιαῦτα μέχρι προσφάτως (σήμερα).

Μὲ τὸ Μνημόνιο αὐτὸ θὰ καταστῆ δυνατὸς καὶ ὁ συσχετισμὸς τῶν ἀναγραφομένων στὸ ἐν λόγω Ἀρχεῖο πρὸς πληρεστέραν ἀσφαλῶς κατανόησίν του, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἔχη ὁ ἀναγνώστης μιὰ γενικὴ εἰκόνα τοῦ ὅλου Β.—Η.Ζ., καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Α.Α., γιὰ τὸν ὁποῖον συνήθως μένομε σὲ 2—3 σταθμούς.

Ἐπίσης ὡς λίαν διαφωτιστικὸ γιὰ τὸν Α.Α.Β.Η. καὶ ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἰδιαιτέρως σκοπιᾶ, τὴν ἀνθρωπιστικὴ—τῆς περιθάλψεως—ἐθεωρήσαμε ἀπαραίτητο νὰ προσθέσωμε στὸ παρὸν ἔργο ὡς «Παράρτημα» καὶ τὸ βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθελοντριῶν Δεσποινίδων Ἀθηνῶν. Τὰ Πρακτικὰ αὐτά, καθὼς καὶ σειρὰ Γραμματοσήμων τῆς Α.Η. καὶ ἄλλες φωτογραφίες γιὰ τὴν εἰκονογράφηση τοῦ βιβλίου, ὀφείλομε στὴν εὐγενῆ προσφορὰ τοῦ κ. Δημ. Ἀθ. Τσεκούρα, στὸν ὁποῖον ἐκφράζομε καὶ ἐντεῦθεν τὶς θερμότερας εὐχαριστίες.

Ἐλπίζομε, τέλος, νὰ ὀλοκληρώσωμε τὴν παροῦσα μελέτη μὲ ἓνα Γ' Μέρος ἐν εἴδει «Παραρτήματος», ὅπου θὰ ἐκτίθενται φωτοαντίγραφα ἐκ τῶν πρωτοτύπων τῶν πιὸ βασικῶν κειμένων τοῦ Ἀρχείου αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἄλλα σχετικὰ κείμενα, ποὺ θὰ ἐνδιαφέρουν, κυρίως, τοὺς ἐρευνητάς.

Χάριτας ἐπίσης ὀφείλομε καὶ στὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν Ἰωαννίνων (Ι.Β.Ε.) καὶ ἰδιαίτερα στὸν Πρόεδρό του κ. Ξεν. Κοντούρη, γιὰ τὴν ἀπόφαση νὰ συμπεριληφθῆ τὸ παρὸν βιβλίον στὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεών του, καθὼς καὶ στὸν σεβαστὸν Ἀθαν. Τσεκούρα, γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ

Κωνσταντή 14/7/14

Αριθ. 43
B

Επιμελητής Α. Η.
Μεσογείον

Με βιβλιαρίων Κωνσταντή Χασαπική
 ἀνεστύχουμι εἰ καὶ καὶ ταῖς τὰ ἐξήκοντα.
 Λαμμοῦ 8 Πάσης εἰ ἐξ ἑξ. 357 1/4
 Λαμμοῦ 5 Ἑξάτης ἐξ ἑξ. 240
 Λαμμοῦ 9 Τυρὶς εἰ ἐξ καὶ ἐξ ἑξ. 108
 108 ἐξ ἑξ. 448.

Μεσογείον
 ἐκ τῆς Κωνσταντῆς

υ.τ. Διανεροῦς
 εἰ καὶ ἀνεστύχουμι
 ἐκ τῆς ἑξ ἑξ.
 οὐκ ἐξ ἑξ.

Ἐνα δεῖγμα τοῦ Βιβλίου Ἀποδείξεων Ἀποστολῶν τῆς Ἐπιμελητείας Ἰωαννίνων.

ἐπέδειξε στὸν γράφοντα, γιὰ τὴν ἐπεξεργασία, σχολιασμὸ καὶ ἔκδοση τοῦ παρόντος Ἀρχείου, καθὼς καὶ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ συμβολὴ του, χωρὶς τὴν ὁποία θὰ ἦτο ἀδύνατη ἡ ἔκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου.

Δίκαιες ἀκόμη εἶναι οἱ εὐχαριστίες στὸν συμπατριώτη φιλόλογο κ. Σωκρ. Παντούλα γιὰ τὴ χρήσιμη συμβολὴ του στὴ διόρθωση τῶν δοκιμίων τοῦ παρόντος.

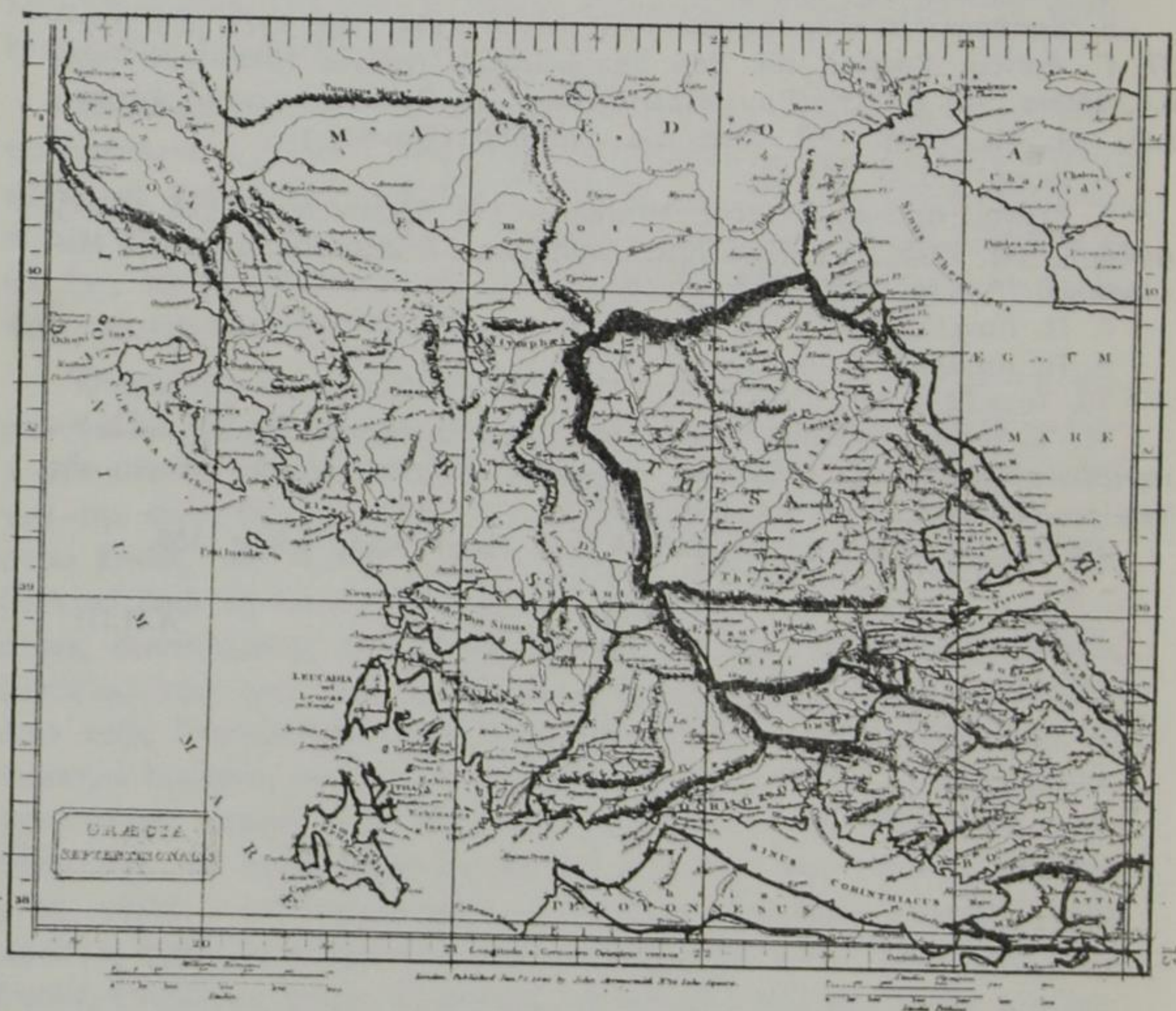
Ἐκπληρώνοντας, λοιπόν, μὲ τὸν παρὸν βιβλίο ἐκφρασθεῖσα παλαιότερα ἐλπίδα¹² καὶ εὐχή, ἀνανεώνομε καὶ κάποια ἐπίσης εὐχή, νὰ ἐκδώσωμε καὶ ἓνα Γ' τόμο γιὰ τὶς λοιπὲς δραστηριότητες τοῦ γεραροῦ Ἀθαν. Τσεκούρα, ὥστε ὁ μέλλον ἱστορικὸς νὰ ἔχη τὴ δυνατότητα νὰ ἐκτιμήσῃ ἀκριβέστερα τὸ πολυετές καὶ πολυσχιδὲς ἔργο του.

Ὅπωςδήποτε, ὁ γράφων θὰ ἦτο εὐτυχής, ἐάν, καὶ μὲ τὸ παρὸν βιβλίο, συμβάλῃ* μὲ κάποια θετικὴ προσφορά: α) ἐπιστημονική, ἔστω καὶ ὡς ἐρέθισμα γιὰ τὴν περαιτέρω ἔρευνα γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ τόσο παραμελημένου ἀλλὰ καὶ ἀγνώστου ἔπους τοῦ Α.Α.Β.Η. τοῦ 1914, τὸ ὁποῖο ὅμως καθόλου δὲν ὑστερεῖ ἀπὸ τὰ λοιπὰ Ἑλληνικὰ Ἔπη, β) ὡς ἔνδειξη τιμῆς στοὺς συντελεστὰς τοῦ ἔπους αὐτοῦ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 70ῆς ἐπετείου του, γιὰ τὴν ὁποία πολὺ περισσοτέρας τιμῆς θὰ ἄξιζε ἀπὸ τοὺς Ἡπειρώτας, ἀπὸ τοὺς Πανέλληνας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἐπίσημο Κράτος, καὶ γ) Φρονηματιστή, γιὰ τὶς μεταγενέστερες γενεές, καὶ ἰδιαίτερα τοὺς νέους, ὡς ἐλαχίστη συμβολὴ γιὰ τὴν περαιτέρω θωράκισή των, τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχική, γιατί — μη λησμονοῦμε — σήμερα ἀπὸ τοὺς φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς ἐχθροὺς κινδυνεύει καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους μας, τὴν ὁποία, ἐντούτοις τοῦτο διεφύλαξε ἀμόλυντη καὶ κατὰ τὴν πιὸ δύσκολη καὶ μακραίωνα ἱστορικὴ ἐποχὴ του, τῆς Τουρκοκρατίας.

* Ὅπως καὶ μὲ τὸ πρὸ διετίας ἐκθοδὲν βιβλίο: Ἀποστ. Π. Παπαθεοδώρου: ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

1. Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 14—15, παρ. 2. Ἀπ. Παπαθεοδώρου: Μνήμη τῶν Πρωτεργατῶν γιὰ τὴν ἄλωση τῶν Ἰωαννίνων, Ἰωάννινα 1983, σ.σ. 185, ὑποσ. β. 119 (Α.Π.Π. Μνήμη κλπ.).
3. Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 286—9.
4. Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 319—27.
5. Σκενδέρη: Ὁ Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγὼν 1914, Ἀθ. 1929, σ.σ. 132—37, Γ. Δρίνου: Χρονικὰ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος 1914, Ἀθ. 1966, σ.σ. 160—6. (Γ. Δρίν.), Ἐμμ. Πρωτοψάλτη: Τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ζήτημα, ἐκδ. Ἐτ. Φίλ. Λαοῦ, Ἀθ. 1978, σ.σ. 178—88) (Πρωτοψ.).
6. Σκενδ. ξ.ά. σ. 361—2.
7. Ἰωνος Δραγούμη—Ἰδα: Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα, ἐκδ. (Στ') Δωδώνη, Ἀθ. 1975, σ. 5. Παν. Κανελλοπούλου: Τὸ ἱστορικὸ νόημα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, Ἀθ. 1984, σ. 18.
8. Π. Κανελλ., ξ.ά. σ. 12, Σκενδ. ξ.ά. σ.σ. 39, 180 κ.ά.
9. Π. Κανελλ. ξ.ά. σ. 11.
10. Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 325.
11. Ὁ φιλόστοργος Δημ. Ἀθαν. Τσεκούρας, ἐργάζεται ἀφανῶς καὶ συγκεντρώνει καὶ διασώζει πολὺτιμα ἀρχεϊακὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἠπείρου. Βλ. καὶ Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 376.
12. Τσεκ. ξ.ά. σ.σ. 13, 17, 325, Α.Π.Π. Μνήμη κλπ., ξ.ά. σ. 185.

Α.Π.Π.

Χάρτης από τις παραμονές τοῦ '21 (1820) μὲ σαφῆ τὰ ὅρια τῆς «Παλαιᾶς» καὶ «Νέας» Ἠπείρου, σύμφωνα μὲ τὰ Βυζαντινὰ θέματα. Ὡς γνωστόν, ὁ διαμελισμὸς τῆς ἄρχισε ἀπὸ τῆ Συνθήκη τοῦ Βερολίνου (1878) — μέχρι τὸν Ἄραχθο τότε — καὶ συνεχίζεται!...
 (Ἄρχεῖον I.B.E.)

ΣΥΝΤΟΜΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ (ΒΟΡΕΙΟ) ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ*

1. Τὸ εὐρύτερο Ἡπειρωτικὸ Ζήτημα

Τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ζήτημα εἶναι ἀναμφισβήτητα ψυχρὸ καὶ ἀνέντιμο κατασκευάσμα ὠρισμένων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων¹ (ιδιαίτερα Αὐστρίας² καὶ Ἰταλίας³) μὲ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τὴν ἐξυπηρέτηση κατ' ἐξοχὴν τῶν δικῶν των συμφερόντων ἢ κάθε μιά.

Ἀποτελεῖ τμῆμα καὶ συνέχεια τοῦ Ἡπειρωτικοῦ,⁴ ποῦ ἔχει τὴν ἀρχὴ του ἤδη ἀπὸ τὸ 1828 καὶ πρὶν ἀκόμη σταθεροποιηθῶν τὰ ὄρια τοῦ νεογνοῦ τότε Ἑλληνικοῦ Κράτους, τὰ ὁποῖα πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἡπείρου ὁ Ι. Καποδίστριας⁵ τοποθετοῦσε στὸν ποταμὸ Γενοῦσο ἢ Σκούμπι.

Οἱ Ἐπαναστάσεις⁶ ποῦ ἐπακολούθησαν ἐπανειλημμένως στὴν Ἡπειρο, καὶ δὲν ἦταν ὀλίγες μέχρι τὸ 1912—14, ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ ἡ Ἡπειρος ἀπεκλείσθη ἀπὸ τὸ πρῶτο Ἑλληνικὸ Κράτος μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ '21' (ὅπως μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὸ 1854,⁸ 1877—78⁹, 1897¹⁰

Τὰ πρῶτα δείγματα δημιουργίας προβλήματος «Βορειοηπειρωτικοῦ» ἐμφανίζονται ἤδη ἀπὸ τὸ Βερολίνειο Συνέδριον¹¹ (1—12 7.1878) καὶ τὴν ὁμώνυμο Συνθήκη, ποῦ ὑπεγράφη (13.7.78), ὅποτε μὲ τὴν προσθήκη τοῦ λεγομένου ΙΓ' Πρωτοκόλλου¹² καθορίζονται τὰ ὄρια στὸν Καλαμᾶ (Θύαμι), τὰ ὁποῖα τελικά, μετὰ Ζεττία (Συνθ. Κων) πόλεως) κατορθώνει ἡ Τουρκία νὰ τὰ μεταφέρῃ στὸν Ἄραχθο.¹³

Οἱ διάφορες προπαγάνδες¹⁴ ἐν τῷ μεταξὺ ποῦ ἀναστατώνουν τὴν περιοχὴ καὶ δροῦν (ἀπὸ κοινοῦ ἢ καὶ χωριστὰ ἢ κάθε μιά

* Τὸ παρὸν «Χρονικὸ» ἀποτελεῖ σύνοψη εὐρυτέρας ἐργασίας ὑπὸ ἐκδόσῃ περὶ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Ζητήματος, ὅπου ἀναπτύσσεται, ἐν ἐκτάσει, καὶ ὁ Αὐτονομιακὸς Ἄγών, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν σχετικῶν Ἀρχείων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Ο Έλλ. Στρατός εξορμᾷ πρὸς ἀπελευθέρωση τῆς (λοιπῆς Β.) Ἠπείρου, ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωση τῶν Ἰωαννίνων (13)

έρημην ἢ καὶ μὲ ὑποκίνηση ἐνίοτε τῆς Τουρκίας, ὡς κύριο στόχο λείας των εἶχαν καὶ τὴν Ἠπειρο, ἰδιαίτερος δὲ τὶς Β. περιοχὲς αὐτῆς.

Ὁ στόχος ὅμως τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα στὰ εὐρύτερα πλαίσια τῆς Μεγάλης Ἐθνικῆς Ἰδέας,¹⁵ ποὺ τὸν ἐνέπνεε καὶ τὸν ἄνδρωνε μέχρι τὸ 1922, ἦτο πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτῆ, ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐνιαίας Ἠπείρου, χωρὶς καμμιά διάκριση σὲ Β. καὶ Ν. Ἠπειρο, ἐκτὸς κάποιας τυχόν αὐστηρᾶς χρήσεως ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς καὶ μόνον.

Θὰ μπορούσαμε μάλιστα νὰ τονίσωμε ὅτι στὴν Ἠπειρο, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πολέμους τῶν Σουλιωτῶν¹⁶ — ποὺ καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀσχετοὶ μὲ τὴν Β. Ἠπειρο — οἱ ἄλλοι ἀπελευθεωτικοὶ ἀγῶνες — ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλη εὐγενῆς προσπάθεια, πέρα ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα — πατρίδα ἔχουν περισσότερο τὶς Β. περιοχὲς αὐτῆς.

Ὁ δὲ ἀποφασιστικὸς γιὰ τὴν Ἠπειρο ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος τοῦ 1912—13,¹⁷ ἐχάρισε τὴν περιπόθητη Ἐλευθερία σ' ὅλοκληρη σχεδὸν τὴν Ἠπειρο¹⁸ (Κλεισοῦρα, Τεπελένι)· γιὰ ὅσα μέρη τῆς δὲν ἀπελευθερώθησαν, (Αὐλῶνα κλπ.),¹⁹ αὐτὸ ὀφείλεται ἀκριβῶς στὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐπετράπη ἀπὸ τὶς γνωστὲς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις, καὶ μάλιστα μὲ δύο τελεσίγραφα, σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα ἡ περαιτέρω προώθηση πρὸς Β. καὶ Δ. τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς «CAUSUS BELLI²⁰» ἢ CAUSA BELLANDI) (αἰτία πολέμου), ὅποτε γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἐθεωρεῖτο ὅτι μὲ αὐτὸ θὰ «διεκυβεύοντο γενικώτερα τὰ ὑψίστα Ἐθνικά τους συμφέροντα»! (Νοέμβριος 1912 ἀπὸ Χειμάρρα* καὶ Μάρτιος 1913 ἀπὸ Τεπελένι). Ἔτσι σταματοῦσαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀσφαλεστάτη κατὰ τὰ ἄλλα προέλασή των πρὸς Αὐλῶνα κ.ά.!

2. Τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ζήτημα

α'. Ἡ δημιουργία του

Ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτῆ οἱ Μ. Δυνάμεις ἀποβάλλουν τὴ λεοντῆ των καὶ προκαλοῦν στὰ πεδία τῆς μάχης ζήτημα μὲ τὸ ὁποῖο ἐξειδικεύουν τὸ Ἠπειρωτικὸ σὲ Β ο ρ ε ι ο η π ε ι ρ ω τ ι κ ὸ Ζ ή τ η μ α.²¹ Θὰ ἐπεκταθῆ δὲ τοῦτο καὶ στὴ Δ. Διπλωματία, ὡς πληγὴ στὸ Συνέδριο τοῦ Λονδίνου (17.5.13),²² ποὺ θὰ

* Ἡ διπλῆ τουλάχιστον γραφή τῆς λέξεως ὀφείλεται σὲ δύο ἀντίστοιχες ἐτυμολογικὰ προελεύσεις: α) Χίμαιρα — Χιμάρρα, β) χείμαρρος — Χειμάρ(ρ)α.

Ἐπιτροπή Βορειοηπειρωτῶν στὸ Λονδίνο ὅπου ἐγίνε ἀγών, κατὰ τῆς ἐπιχειρουμένης ἀπὸ τὴν Πρεσβευτικὴ Διάσκεψη διχοτόμησης τῆς Ἑνιαίας ἀπελευθερωθείσης ἤδη Ἠπείρου: Α' Καθήμενοι: Βασ. Π. Τούσης (Ἀργυρόκαστρο), Ἴωσ. Γ. Μπανιάς (Πρεμετή), Πέτρ. Π. Ζάππας (Τεπελένι), Β' Ὀρθιοι: Θεμ. Β. Μπαμίχας (Δέλθινο), Ἀθαν. Γ. Γκίκας καὶ Νικ. Μ. Βλάσης (Χιμάρα).
(Ἐφημ. ΑΤΛΑΝΤΙΣ Ν.Υ.).

διαγωνισθῆ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, παρὰ τὶς ποικίλες τοπικὲς καὶ εὐρύτερες Ἑλληνικὲς — καὶ φιλελληνικὲς ἀκόμη λόγω τοῦ ὀλοφάνερου Δικαίου — ἀντιδράσεις, ποὺ ὠδήγησαν καὶ σὲ ἐπανειλημμένες ἀπελευθερώσεις²³ τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν τόπων καὶ ἑδαφῶν μας ἐκεῖ.

Ἰδού, ἐνδεικτικὰ, μερικοὶ μόνον χαρακτηριστικοὶ σταθμοὶ στὴν ἐξέλιξη τοῦ — ἐκ τοῦ μὴ ὄντος στὴν οὐσία — δημιουργηθέντος θέματος:

17.5.13: Σ υ ν θ ῆ κ η τ ο ὦ Λ ο ν δ ῖ ν ο υ. Ἐνῶ τίθεται τέρμα στὸν Α' Βαλκανικὸ πόλεμο, σκοπίμως ὁμως ἀφήνεται ἀνοιχτὸ τὸ θέμα τῶν Β. συνόρων στὴν Ἠπειρο μεταξύ Ἑλλάδος καὶ τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν Ἀλβανικοῦ Κράτους (καθὼς καὶ ἡ τύχη τῶν νήσων τοῦ Ἀνατ. Αἰγαίου), ἀνατίθεται δὲ ἡ ρύθμιση τούτου σὺς Ἐξ. Δυτ. Δυνάμεις!

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ καὶ οἱ ψίθυροι γιὰ τὰ ὑποπτα σχέδια τῶν

Ἐξ εἰς θάρος τῶν Β. ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου προκαλοῦν καὶ τὶς πρῶτες ἀντιδράσεις — διαμαρτυρίες κλπ. — τῶν κατοίκων τῶν ἀμφισβητούμενων περιοχῶν.

29.7.13: Ὑπογράφεται τὸ Π ρ ω τ ό κ ο λ λ ο τ ο ὺ Λ ο ν - δ ί ν ο υ²⁴ περὶ Ἀνεξαρτησίας καὶ ὀργανώσεως τοῦ Ἀλβανικοῦ Κράτους καὶ στὴ συνέχεια (11.8.13 π.ῆ.) ἐπιδικάζεται μὲ ἀπόφαση τῶν «Ἐξ» ὁ Καζᾶς τῆς Κορυτσᾶς στὴν Ἀλβανία μὲ ὄρια ποῦ κατευθύνονται πρὸς Φτελιᾶ, Ἀκρωτήριο, Στύλος - Σάσωνα. Εἰδικὴ δὲ Δ. Ἐπιτροπὴ θὰ καθώριζε λεπτομερέστερα τὰ ὄρια μὲ κύρια κριτήρια ἐθνογραφικὰ καὶ γεωγραφικὰ, ἀλλὰ μὲ θάση ἀποκλειστικὰ τὴν ὁμιλουμένην στὰ σπίτια γλῶσσα! Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ γνωστοποιήθηκε στὴν Ἑλλ. Κυβέρνηση τὴν 26.8 (8.9.1913).²⁵

Ἡ πλήρης αὐτὴ ἀποκάλυψη τῶν ἐγκληματικῶν σχεδίων κατὰ τῆς Β. Ἠπείρου ἐπιτείνει τὴν ἀγανάκτηση τοῦ ἀδικουμένου Ἑλληνισμοῦ τῆς περιοχῆς καὶ τοῦ Πανελληνίου, καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ καὶ ἡ προετοιμασία ἀκόμη καὶ γιὰ α ὕ τ ο ἄ μ υ ν α μὲ κάθε θυσία ποῦ θὰ ἐχρειάζετο. Πέραν τῶν διαμαρτυριῶν, συλλαλητηρίων, ἐμπεριστατωμένων Ὑπομνημάτων κλπ., ἰδρύνονται σὲ κάθε πόλη καὶ χωριὸ Ἐ π ι τ ρ ο π έ ς Ἐ θ ν ι κ ῆ ς Ἀ μ ὕ ν η ς²⁶ (Ε.Ε.Α.), ποῦ ὀργανώνουν Ἐπιμελητεῖες γιὰ ἐφοδιασμὸ καὶ ἐξοπλισμὸ ἐνόπλων τμημάτων καὶ κυρίως Ἰ ε ρ ο ὺ ς Λ ὄ χ ο υ ς.²⁷ (Ι.Λ.)

Ἡ παραπάνω Δ. Ἐπιτροπὴ μὲ μᾶλλον «προκατασκευασμένο» πόρισμα περιῆλθε ἐπὶ δίμηνο σχεδὸν τὴν Β. Ἠπειρο²⁸ (15.10.13—12.12.13 περίπου), χωρὶς οὐσιαστικὴ ἔρευνα, προκαλέσασα ἀκόμη περισσότερο τὴν ὀργὴ καὶ ἀγανάκτηση τῶν κατοίκων μὲ τὴν μεγαλύτερη ἀντίδραση στὴν Κορυτσᾶ, ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς 2500 μαθητάς,²⁹ γιὰ νὰ μεταβῆ ἔπειτα στὴ Φλωρεντία καὶ νὰ ἐπακολουθήσῃ τὸ ἀναμενόμενο Π ρ ω τ ό κ ο λ λ ο τ ῆ ς Φ λ ω ρ ε ν τ ί α ς³⁰ (17.12.13), τὸ πιὸ ἀνέντιμο κείμενο, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιδικάζεται ἡ καλουμένη πλέον καὶ Διπλωματικὰ Β. Ἠ π ε ι ρ ο ς στὴν Ἀλβανία, μὲ «ἀναπολόγητους» τοὺς ἐν ψυχρῶ καταδικαζομένους Βορειοηπειρῶτες.

Τὸ ἐπαίσχυντο αὐτὸ πρωτόκολλο ἀπετέλεσε πλέον ἀληθινὴ δικαιολογημένη ἔκρηξη στοὺς κατοίκους καὶ μὲ ἔνοπλα ἀκόμα συλλαλητήρια (Κορυτσᾶ, Ἀργυρόκαστρο κ.ἄ.), μὲ ἐξέγερση τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, πρῶτα τῆς Ἠπειρωτικῆς³¹ (Μαθητικῆς—Κορυτσᾶ, Ἰωάννινα—καὶ σπουδαζούσης) καὶ ἔπειτα καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλληνικῆς στὴν Ἀθήνα,³² ἡ ὁποία θὰ διεγείρῃ καὶ τὴν Διε-

θνῆ τοιαύτην.³³ Ἡ ἐξέγερση αὐτὴ θὰ ὀδηγήσῃ πολλοὺς σπουδα-
στὰς καὶ φοιτητὰς ἀκόμη καὶ στὸ Μέτωπο τοῦ Βορειοηπειρωτι-
κοῦ Ἀγῶνος, ὅπου πολλοὶ θὰ προσφέρουν ἀκόμη καὶ τὴ ζωὴ τους,
ἐντεταγμένοι ἰδιαίτερος στοὺς Ἱεροὺς Λόχους,³⁴ (Κορυτσᾶς,³⁵
Ἐρσέκας³⁶—Λεσκοβικίου, Ἰωαννίνων,³⁷ Πρεμετῆς,³⁸ Ἀργυροκά-
στρου³⁹ κλπ.), ἐνῶ στὴ Χιμάρρα⁴⁰ θὰ δρᾷ ἀκοίμητο τὸ Σῶμα τοῦ
γενναίου Σπ. Σπυρομήλιου.

Καὶ οἱ γυναῖκες στὶς ἐπάλξεις: Ἱερολοχίτισσες τῆς Κορυτσᾶς.

31.1.14: Οἱ Ἐξ Δυνάμεις μὲ νέα Διακοίνωση (νότα)⁴¹ πιέ-
ζουν οἷονεὶ τελεσιγραφικῶς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ ἐφαρ-
μόσῃ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Φλωρεντίας, ὑπενθυμίζοντας τὶς τακτὲς
προθεσιμίες ἀποχωρήσεως τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων ἀπὸ
τὴν Β. Η. μεταξὺ (13 καὶ 31.4.14), καὶ μάλιστα μὲ τὸ τραγικὸ
δίλημμα ὅτι, ἀλλοιῶς δὲν θὰ παραχωρηθοῦν τὰ Νησιά τοῦ Ἀνατ.
Αἰγαίου!

8.2.14: Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση σταθμίσασα τὰ πράγματα
δίδει τὴν ἀπάντησίν της,⁴² μὲ τὴν ὁποία ἀναγκάζεται μετὰ λύπης
νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ συμφωνήσῃ ὑποσχομένη ὅτι θὰ συμμορφω-
θῆ πρὸς τὴν νότα, καὶ ζητεῖ σχετικὲς ἐγγυήσεις γιὰ τοὺς ἐγκα-
ταλειπομένους Βορειοηπειρωτῆς, τοὺς ὁποίους μάλιστα δηλώ-
νει ὅτι δὲν θὰ βοηθήσῃ μὲ κανένα τρόπο — καί, δυστυχῶς, τὸ ἐ-
πραξε ἐν πολλοῖς (Κορυτσᾶ, Ἀγ. Σαράντα κ.ά.). Γιὰ νὰ προσ-
τατεύσῃ, ὅπως ἐπίστευε, τὰ λοιπὰ ἔθνικα συμφέροντα (ὅπως τῶν
νήσων τοῦ Αἰγαίου).

β. Ἡ Αὐτονομία

Οἱ γενναῖοι ὅμως Βορειοηπειρῶτες, μὲ τὴ συμπαράσταση καὶ ἄλλων ἀδελφῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν, προχώρησαν ἀνένδοτοι στὴν ἀνακήρυξη τῆς Αὐτονομίας καὶ τὴν ἔνοπλη ἀντίσταση κατὰ τῆς νέας ὑποδουλώσεως — χειροτέρας τῆς πρώτης!

Χεῖμαρα (α)

9.2.14: Πρῶτος ο Σπ. Σπυρομήλιος κηρύσσει μὲ τὸ Σῶμα τοῦ στὴ Χεῖμαρα μὲ τὴν πρώτη Αὐτονομία,⁴³ ποὺ προκάλεσε τὸν θαυμασμὸ τοῦ Κόσμου, τὴν ἔμπνευση στὸν Κ. Παλαμᾶ⁴⁴ καὶ τὴν ἐνθάρρυνση τῶν ἄλλων Βορειοηπειρωτῶν.

13.2.14: Ἡ Πανηπειρωτικὴ Συνέλευσις ἀποφασίζει τὴν Ἀντίσταση.⁴⁵

Τὸ Ἀργυροκάστρο (α)

12.2.14: Φθάνει στὸ Ἀργυροκάστρο ὁ Γ. Χρ. Ζωγράφος.

14—15.2.14: Ὁ Γ. Ζωγράφος ὡς Πρόεδρος, συγκροτεῖ στὸ Ἀργυροκάστρο, τὴν Προσωρινὴν Αὐτονομιακὴ Κυβέρνηση — ἀφοῦ ἤδη ἡ Πανηπειρωτικὴ Συνέλευσις, ὡς Συντακτικὴ, κηρύσσει τὴν Β.Η., εἰς Αὐτόνομο Πολιτεία,⁴⁶ — ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας: Βασιλείου Ἀργυροκάστρου, Γερμανοῦ Κορυτσᾶς, Σπυρίδωνα Βελλᾶς - Κονίτσης, καὶ τοὺς Ἀλ. Καραπᾶνο (Ἵπ. Ἐξωτερικῶν, Ἰ. Παρμενίδη, Οἰκονομικῶν, καὶ Δ. Δούλη, Ἀντισυν)χη τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ (Ε.Σ.), Στρατιωτικοῦ Δ)τοῦ Χειμάρρας, ἐκ Νιθίτσης Β.Η., Στρατ)ικῶν, ποὺ εἶχε προσκληθῆ πρὸς τοῦτο. Ἡ Προσωρινὴ αὐτὴ Κυβέρνηση συντάσσει πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας τὴν πρώτη σχετικὴ Προκήρυξη⁴⁸ τῆς Αὐτονομίου Ἡπείρου (Α.Η.).

16.2.14: Κηρύσσεται ἡ Αὐτονομία στοὺς Ἁγίους Σαράντα καὶ τὸ Δέλθινο.⁴⁹

Κορυτσᾶ (α)

17.2.14: Μὲ ἐσπευσμένη ἐντολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ τὴν πίεση Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν τοῦ Ε.Σ. — ἰδίως τοῦ Σ)ρχου Κοντούλη — ἀκόμη καὶ μὲ ἐκθιασμοὺς — «γιὰ τὸ γενικώτερο ἐθνικὸ συμφέρον», ἀλλὰ καὶ μὲ ὑποσχέσεις ὅτι ἐξασφαλίζονται τὰ σχολικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ δικαιώματα, προνόμια— παραδίδεται ἡ Κορυτσᾶ⁵⁰ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦς, μάλιστα διὰ πρωτοκόλλου στοὺς Ἀλβανοὺς καὶ ἀξιωματικοὺς

‘Ολλανδούς υπό τούς κοπετούς και θρήνους και τὰ δίκαια παράπονα τῶν ἐγκαταλελειμμένων. Τὴν ἴδια τύχη εἶχαν στὴ συνέχεια καὶ ἡ περιοχή Κολωνίας καὶ Μοσχοπόλεως’ (ἀπὸ τούς “Ἑλληνας ἀξιωματικούς Συν)ρχας Κοντούλη καὶ Νικολάου).

Ἐπίσημη Ἀνακήρυξη τῆς Αὐτονομίας στὸ Ἀργυρόκαστρο (α).

Τὴν ἴδια μέρα στὸ Ἀργυρόκαστρο,⁵² ἀφοῦ ἀπέτυχε ἡ πίεση τοῦ Στρατηγοῦ Παπούλια νὰ ἔχη καὶ ἐκεῖνο τὴν τύχη τῆς Κορυ-

Σπυρ. Σπυρομήλιος, Χειμαριώτης ἀγωνιστής, μετὴ τὴ στολή του ὡς Μακεδονομάχου.

Ἀπόστ. Παπαγεωργίου - Φιλώτας, Θεσσαλός, Ἀντिसυνταγματάρχης τοῦ Ε.Σ., Ἀρχηγὸς Σωμάτων Πρεμετῆς.

τῶς, κηρύσσεται ἐπίσημα καὶ πανηγυρικὰ πλέον ἡ Αὐτονομία τῆς (Β.) Ἠπείρου, παρὰ τὸν Δρίνο καὶ στὴ συνέχεια στὴν Πλατεία καὶ τὴ Μητρόπολη τοῦ Ἀργυροκάστρου, μετὰ 7000⁵³ περίπου ἐνόπλους ἀνδρας καὶ μετὰ ἀνύψωση τῆς Σημαίας τοῦ Δικεφάλου τῆς Α.Η. καὶ τούς μνημειώδεις λόγους ποὺ ἐξεφώνησαν ὁ Γ. Χρ. Ζωγράφος,⁵⁴ καὶ οἱ Μητροπολίται Βασίλειος⁵⁵ καὶ Σπυρίδων.⁵⁶

18.2.14: Συνεχίζεται ἡ διαδικασία τῆς ὀργανώσεως τῆς νέας

Πολιτείας και περαιτέρω διακηρύξεως περί τῆς νέας καταστάσεως στή Β.Η., ὅπως ἡ προκήρυξη⁵⁷ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς Ἑπειρωτὲς γιὰ τὴν Αὐτονομία καὶ ἄλλη νὰ εἶναι ἔτοιμοι γιὰ στρατολόγηση καὶ τρίτη γιὰ λοιπὴ ἐνίσχυση, ἡ ἀναγγελία πρὸς τὴν Δ.Ε.Ε. γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ ἀπαραγράπτου αὐτοῦ δικαιώματός των.⁵⁸

Ὁ Στρατηγὸς Παπούλας ἐν τῷ μεταξὺ προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσο νὰ μεταπείσῃ ἀλλὰ ματαίως τὸν Δούλη⁵⁹ νὰ ἐπανέλθῃ στὸν Ε.Σ. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρῶτοι μαθηταὶ ἐθελονταὶ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων καταφθάνουν στὸ Ἀργυρόκαστρο γιὰ νὰ ἐνταχθοῦν στοὺς Ἱεροὺς Λόχους.

Στὸ Δέλβινο ὁ Γ. Ζωγράφος παραδίδει τὴ Σημαία τοῦ Σ)ντος Δελβίνου στὸν Δ)τὴ του Λοχαγὸ τότε Καραχρήστο.⁶⁰ Ὁ Γερβάσιος⁶¹, Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, τέλος, κάμνει ἔκκληση γιὰ ἐνίσχυση τοῦ Ἀγῶνος, χωρὶς ὅμως μεγάλη ἀνταπόκριση.

20.2.14: Στὸ Λεσκοβίκι⁶² κηρύσσεται ἡ Αὐτονομία ἀπὸ τὸν Διοικητὴ τοῦ Ἱ. Λόχου Ἰωαννίνων Διον. Λεόντιο, ὁ ὁποῖος φέρεται καὶ ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Λεσκοβικίου.

Στὴν Ἑλληνικὴ Βουλὴ⁶³ συζητεῖται τὸ Βορειοηπειρωτικὸ μὲ δξύτητα μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Ἀντιπολιτεύσεως.

Ὁ ξένος τύπος⁶⁴ γενικὰ ἐκθειάζει τὴ γενναία ἀπόφαση τῶν Βορειοηπειρωτῶν καὶ κατακρίνει τὶς ἄδικες ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων.

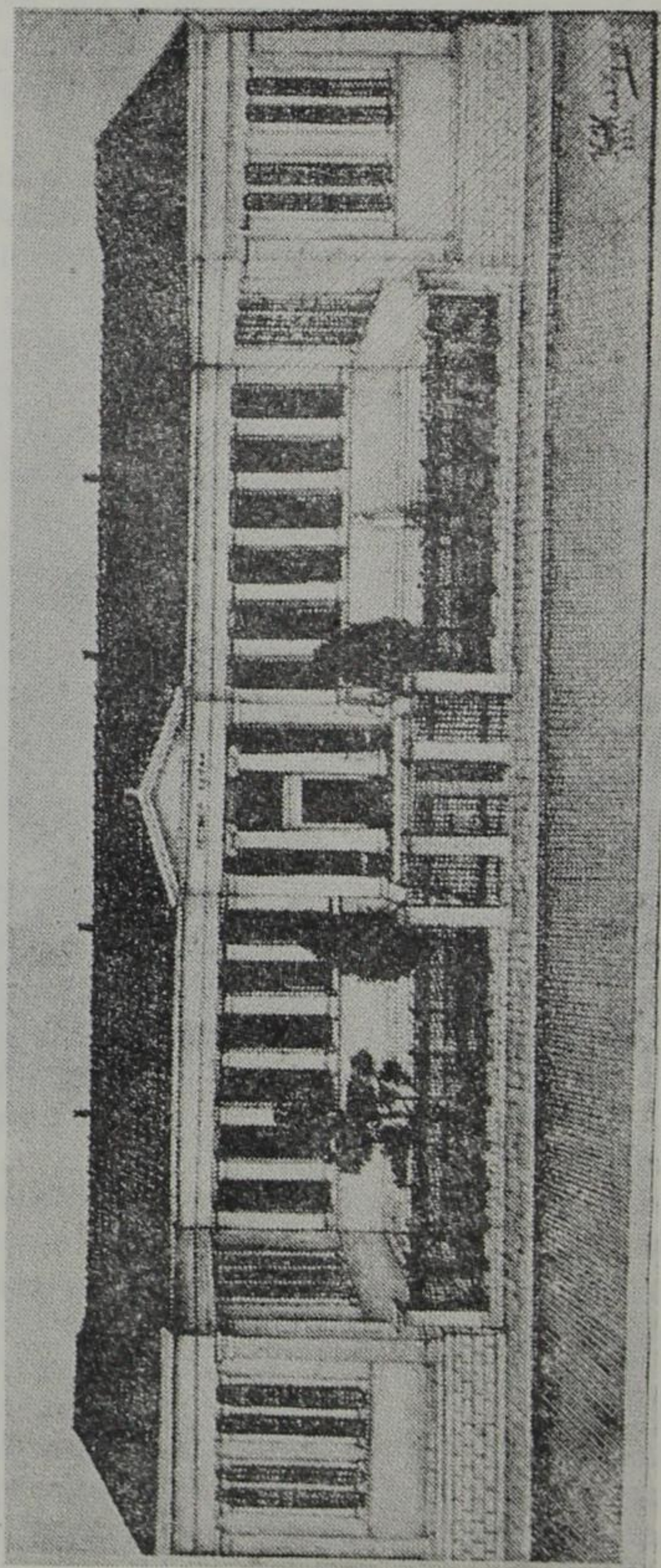
21.2.14: Ἡ πρώτη ἐπέτειος τῆς Ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων).⁶⁵ Ἐκφράζεται ὁ θαυμασμὸς πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ἀπὸ τὸν Γ. Ζωγράφο, ἀλλὰ καὶ ἡ πικρία πρὸς τοὺς ξένους, καθὼς κάποια παράπονα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἀκόμη καὶ ἀγανάκτηση γιὰ κάποια ἀδικαιολόγητα καὶ σκληρὰ μέτρα εἰς θάρρος τῶν ἀγωνιζομένων ἀδελφῶν, ὥστε νὰ φθάσουν νὰ ἔχουν ἀκόμη καὶ θύματα ἀπὸ ἀδελφικὰ χέρια!

Μὲ ἀνάλογο πνεῦμα ἔγινε συζήτηση καὶ στή Βουλὴ γιὰ τὸν ἀποκλεισμὸ τῶν Ἀγ. Σαράντα ἀπὸ Ἑλληνικὰ πολεμικὰ πλοῖα.⁶⁶

23.2.14: Νέα παράπονα τοῦ Γ. Ζωγράφου πρὸς τὸν Βενιζέλο διὰ ἄγριον διωγμὸ ἐκ μέρους τοῦ Ε.Σ.⁶⁷

Π ρ ε μ ε τ ῆ (α).

23.2.14: Κηρύσσεται ἡ Αὐτονομία τῆς Π ρ ε μ ε τ ῆ ς⁶⁸ ἐνώπιον καὶ τοῦ Γ. Ζωγράφου. Ὁργανώνονται ἐν τῷ μεταξὺ Ἱεροὶ Λόχοι⁶⁹ καὶ ἄλλα ἐθελοντικὰ σώματα, στήν ἀρχὴ

Η γερὰ Ζωσιμαία Σχολή Ἰωαννίνων ἐνισχύει τὸν Αὐτονομικὸν Ἀγῶνα τῆς Β.Η. μὲ στελέχη καὶ ἀνδρες Ἱερολοχίτας.

ἀπὸ ντόπιους, ἔπειτα καὶ ἀπὸ ἄλλους, ὅπως Κρήτες⁷⁰ κ.ἄ., τὰ ὁποῖα στελεχώνονται ἀπὸ γενναίους (Ὀπλαρχηγούς (Ι. Κοσσυθάκη κλπ.) καὶ ἀξιωματικούς⁷¹ τοῦ Ε.Σ. (Ἄπ. Παπαγεωργίου, Ἄλ. Μαυροειδῆ, Ι. Ζαχαράκη, Θ. Μαυροειδῆ κ.ἄ.), καὶ ἀντιμετωπίζουν ἐπανειλημμένως σφοδρὲς ἐπιθέσεις τῶν Ἀλβανῶν. Διεξάγονται δὲ σκληρὲς μάχες,⁷² ὅπως: Ὀγρένης, Κοστρέτσης, Γοστροβίτσης, Ὀγδούνης, Μελίσσης, γεφ. Πετρίνης κ.ἄ., ἀπὸ ὅπου ὁμως τελικὰ ἀπωθοῦνται οἱ Ἀλβανοὶ καὶ καταφεύγουν πρὸς Φράσσαρη.⁷³

1.3.14: Καταφθάνουν στὸ Ἀργυρόκαστρο ὠργανωμένοι Ἱερολοχίτες⁷⁴ μαθηταὶ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν Γυμναστὴ Παπαδάκη καὶ τὴν ἐπομένη δίνουν τὸν νενομισμένον ὄρκο.

1—2.3.14: Στὸν κρίσιμο τομέα τῆς Χειμάρρας, τὴν ὁποία εἶχε ἀπελευθερώσει ἀπὸ 5.11.12⁷⁵ καὶ τὴν ὑπερήσπιζε ὁ γενναῖος Χειμαριώτης Σπ. Σπυρομήλιος ἐνισχυμένος καὶ ἀπὸ ἐθελοντὰς Κρήτες καὶ ἀποδήμους ἐξ Αἰγύπτου — τὴν ὑπέβλεπε δὲ συνεχῶς ἡ Ἰταλία⁷⁶ μαζί μὲ τὴν Αὐλῶνα καὶ τὴ νῆσο Σάσωνα⁷⁷—διεξήγοντο δὲ καθ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς Αὐτονομίας σκληρὲς καὶ αἱματηρὲς ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ συστάδην μὲ ξιφολόγχες μάχες, ὅπως ἐκεῖνες (τὴν 1—2.3.14) στὴν περιοχὴ τοῦ χωρίου Βούνου,⁷⁸ Πηλιούρι⁷⁹ (23.3, 9.4), Παλιάσας - Δρυμάδων⁸⁰ (12.4, 18.4), Κούτσι⁸¹ Μπόρσι κλπ.

2.3.14: Γενικεύονται οἱ συγκρούσεις καὶ στὴ στρατηγικὴ θέση τῆς Κλεισοῦρας,⁸² ἀπὸ ὅπου, τελικὰ, ἀπωθήθησαν ἐπίσης οἱ Ἀλβανοὶ. Ἀνάλογες εἶναι καὶ οἱ αἱματηρὲς συγκρούσεις περὶ τὴν Φράσσαρη.⁸³

Δέλθινο (α).

18.3.14: Συγκινητικὲς εἶναι οἱ ἐκδηλώσεις στὸ Δέλθινο⁸⁴ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς παραδόσεως τῆς Σημαίας τοῦ νεοσυγκροτηθέντος Συντάγματος Δελθίνου στὸ Δ)τὴ τοῦ Λοχαγὸ Καραχρήστο, ἀπὸ τὸν Γ. Ζωγράφο,⁸⁵ καθὼς καὶ τὰ σύντομα ἀλλὰ φλογερὰ λόγια του γιὰ τὴ Σημαία αὐτή, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «οὐδέποτε Σημαία ἐσυμβόλισε σκοπὸν εὐγενέστερον, ἱερωτέραν ἰδέαν. Εἶναι τὸ δάκρυ τῆς καταδικασθείσης πατρίδος, εἶναι ἡ οἰμωγὴ τῆς σφαζομένης Ἠπείρου, ἦν ἡ ἄνανδρος καὶ ἐγκληματικὴ πολιτεία τῶν διεπόντων τὰς τύχας τῶν Λαῶν παραδίδει ἀφρούρητον καὶ γυμνὴν εἰς τύραννον νέον, εἶναι ἡ κραυγὴ τῆς ἐκβιαζομένης Ἠπείρου, ἣτις καλεῖ τὰ τέκνα της πάντα, ἵνα σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς».

Γεώργιος Σούλιος, όπλαρχηγός έπαναστατήσας στην εξέγερση
της Κορυτσάς, την 19.3.14.

20.3.14: Κατὰ τὴ μάχη τοῦ χωρίου Παισομίτση⁸⁶ ἀποκρούονται στίφη ἀτάκτων Ἀλβανῶν καὶ καταδιώκονται πέραν ἀπὸ τὰ χωριά Κουτσάρη πρὸς τὸ χ. Ἀλῆ Πεστιβάνη. Οἱ συνεχεῖς σχεδὸν αὐτὲς ἐπιτυχίες τῶν Αὐτονομιακῶν ὀδηγοῦν τοὺς Ἀλβανοὺς σὲ διαμαρτυρίες πρὸς τὶς προστατευόμενές τας Μ. Δυνάμεις,⁸⁷ στὴν ἀρχὴ (16.3.14) καὶ σὲ ἀνακωχὴ ἔπειτα (24.4.14). Ἀνάλογες ὅμως διαμαρτυρίες μὲ συλλαλητήρια⁸⁸ κλπ. — ἀλλὰ δικαιολογημένες αὐτὲς — συνεχίζονται καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Πανελληνίου, καθὼς καὶ οἱ ἐνισχύσεις μὲ ἐθελοντές.⁸⁹

Ἀλλὰ καὶ στὴν περιοχὴ Λεσκοβικίου — Ἐρσέκας⁹⁰ διεξάγονται σκληρὲς μάχες, στὴν ἀρχὴ μάλιστα ἀμφιρρέπουσες καὶ μὲ πολλές ἐκατέρωθεν ἀπώλειες, ὅπως στὸ Σάλεσι,^{*91} Ἄρζα⁹² κλπ. (8.3.14) ὅπου συμμετεῖχε καὶ ὁ ἐπιζῶν Ἱερολοχίτης καὶ κυριώτερος χορηγὸς τοῦ Ι. Λόχου Ἰωαννίνων Ἀθαν. Τσεκούρας.⁹³

Κ ο ρ υ τ σ ᾶ (6).

19—23.3.14: Στὴν κατεχομένη ἐν τῷ μεταξὺ Κ ο ρ υ τ σ ᾶ οἱ Ἀλβανοὶ μὲ τοὺς Ὀλλανδοὺς ἀξιωματικοὺς προκαλοῦν συνεχῶς τοὺς Χριστιανοὺς ἐκδηλώνοντας ποικιλοτρόπως τὸ μῖσος.⁹⁴ Αὐτὸ ἐξώργισε καὶ ἐξώθησε τοὺς ἀπανταχοῦ Κορυτσαίους σὲ ἀντιδράσεις μὲχρι καὶ ἐξεγέρσεων.⁹⁵ Ἀξιοσημεῖωτα εἶναι τὰ γεγονότα στὴ Βίγλιστα,⁹⁶ ὅπου συγκεντρώθηκαν περὶ τοὺς 150 ἐπαναστάτας⁹⁷ (ὑπὸ τὸν Γ. Μπούσιο, Γ. Μαυρατζᾶ, Λεων. Παπαγεωργίου κ.ᾶ.), ἐνισχυμένους καὶ ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας, καθὼς καὶ ἡ ἐξέγερση μέσα στὴν Κορυτσαῖα⁹⁸ (ὑπὸ τοὺς Γ. Σούλιο, Διάκονο Β. Γκιώνη, Ἄνδρ. Παπαδάκη κ.ᾶ. Ἱερολοχίτας), ὅπου κατάρθωσαν νὰ ὑψώσουν ἀκόμη καὶ τὴ Σημαία τῆς Αὐτονομίας στὴ Μητρόπολη· ἐλλείπει ὅμως πληρεστέρου συντονισμοῦ μὲ ἐκείνους τῆς Βιγλίστης, ἐπλήρωσαν τελικὰ πολλοὶ καὶ μὲ τὴ ζωὴ τους⁹⁹ ἀκόμα (114 νεκροὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Διάκονος Β. Γκιώνης καὶ 7 γυναῖκες), καὶ ἄλλοι μὲ ἐξορίας,¹⁰⁰ ὅπως ὁ Μητροπολίτης Γερμανὸς καὶ 20 Δημογέροντες στὸ Ἐλθασάν).

Ὁ ἀγὼνας ὅμως συνεχίσθηκε μὲ τοὺς Κορυτσαίους Θεσσαλονίκης¹⁰¹ (μὲ τὴ συμπαράσταση τῶν Ἀγιορειτῶν,¹⁰² Ἐδεσσαίων¹⁰³ κ.ᾶ., καθὼς καὶ μὲ τὸν γνωστὸν ἀγωνιστὴ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βορ. Ἠπείρου Ἰω. Τσόνο—Βάρδα,¹⁰⁴ ποὺ συνδέθηκε ἀρρήκτως μὲ τὴν Κορυτσαῖα ἰδιαιτέρως.

* Τὰ δύο αὐτὰ χωριά καλοῦνται καὶ (ἢ) Σάλεση καὶ (ἢ) Ἄρεζα. Γιὰ τὶς μάχες τῆς περιοχῆς αὐτῆς βλ. παρακάτω σ. 50.

Ὁ Τσόντος—Βάρδας, λοιπόν, πού εἶχε ἀπομιακρυνθῆ ἀπό τήν Κορυτσᾶ—ὅπου ὑπηρετοῦσε ὡς Ταγ)χης Πυροβολικοῦ—ἀπό τήν 15.2.14—«ἵνα μὴ συμμετάσχη» στόν Αὐτονομιακόν Ἀγῶνα — καί εἶχε κληθῆ στήν Ἀθήνα, ἔφυγε, τελικά, κρυφά καί ἀπό 14.4.14 ἀνεθέρμανε τόν Ἀγῶνα γιά τήν ἐκ νέου ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως.¹⁰⁵

Ἔτσι ὕστερα ἀπό πολύνεκρες μάχες, ὅπως τῆς Νικολίτσης,¹⁰⁶ (23—24.4.14) περισφίγγεται καί πάλι ἡ πολιαρκία τῆς Κορυ-

Βασ. Γκιώνης. Διάκονος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κορυτσᾶς, ἔπεσε γενναίως μαχόμενος στίς ἐπάξεις τῆς πόλεως (19.3.14).

τσᾶς,¹⁰⁷ τῆς ὁποίας στό στάδιο αὐτό ματαιώνεται ἡ ἀπελευθέρωση, λόγω τῆς ἀνακωχῆς,¹⁰⁸ (24.4.12) καί τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας,¹⁰⁹ πού ἀκολούθησαν.

Ἀ ρ γ υ ρ ὀ κ α σ τ ρ ο (β)

11—24.4.14: Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση πιεζομένη ἀπό τοὺς «β»¹¹⁰ ἀποσύρει ἀμέσως τὰ στρατεύματά της¹¹¹ καί ἀπό τόν κεντρικό τομέα Ἀργυροκάστρου κλπ., μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ προλαμβάνουν οἱ Αὐτονομιακοὶ νὰ τοὺς διαδέχωνται, καί νὰ ἐπιτυγχάνουν τοῦτο σὲ πολλὰ μέρη οἱ Ἀλβανοί, πρᾶγμα πού ἔφερε σὲ δύσκολη θέση τοὺς Βορειοηπειρωτῶτες.¹¹²

Ἔτσι σκληρότατες μάχες διεξάγονται στή γραμμὴ Τεπελενίου, Δρίνου, Δέκλης, Κόντρα,¹¹³ Κλεισούρα, ἀλλὰ καί Πιτσα-

ρίου,¹¹⁴ Μονῆς Τσέπου (20—23.4.19), Κουρλοβεισίου, ἡ δήμερη (ἀπὸ 18.4—23.4), τοῦ Προγονατί(οῦ)¹¹⁵, Τεπελενίου¹¹⁶ καὶ ἐκείνη στὴ Γέφυρα τοῦ Δρίνου,¹¹⁷ παρὰ τὸ Παλαιόκαστρο, ὅπου καὶ Ἀλβανικὴ Σημαία κυριεύθηκε, Κουρβελίου, Μαγκούρας κ.ἄ.

Χειμάρια (β)

Στὴν περιοχή Χειμάριας συνεχίζονται οἱ προκλήσεις

Ἄναστ. Χομπίτης φοιτητὴς τῆς Νομικῆς, ἐθελοντῆς τῆς Α.Η. ἀπὸ τὸ Ρέθυμνο.

τῶν Ἀλβανῶν ἀλλὰ οἱ Χειμαριῶτες καὶ κάτοικοι τῶν χωριῶν ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸ Σῶμα τοῦ Σπυρομήλιου καὶ ἄλλους ἐθελοντάς, ἀμύνονται καὶ ἀντεπιτίθενται ἀπωθώντας τὸν ἐχθρὸ πρὸς Β.

καὶ ἀναικουφίζοντας ἔτσι, μὲ ἀντιπερισπασμό, καὶ τὸ μέτωπο τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἴδού μερικές ἀπὸ τὶς κυριώτερες μάχες ἐδῶ, ποὺ εἶναι πολλές καὶ σημαντικές, ὅπως ἐξελίσσονται: Μάχη Πυλιουρίου¹¹⁸ (9.4.14), μὲ πρωτοπόρους τοὺς κατοίκους, μαζί μὲ τὶς γυναῖκες, ἀκόμα καὶ τοὺς γέρους, στοὺς ὁποίους προστίθενται καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν: Βοῦνιο, Δρυμάδες, Κηπαριό, Κούδεσι κ.ἄ., ὅπου ἡ καταδίωξη τῶν Ἀλβανῶν ἦτο τέτοια, ὥστε μόνον μὲ ἐντολὴ τοῦ Σπυρομήλιου ἐσταμάτησε!¹¹⁹ Ἡ δὲ παλλαϊκὴ ἐθελοντικὴ ἐπιστράτευση προκάλεσε τὸν θαυμασμὸ Στρατολόγου "Ἕλληνας ἀξιωματικοῦ."¹²⁰

12.4.14: Μάχες Παλάσσας—Δρυμάδων:¹²¹ πεισματῶδεις, οἱ ὁποῖες καταλήγουν σὲ ἄτακτο ὑποχώρηση τῶν Ἀλβανῶν.

12—22.4.14: Στις μάχες Τσοράϊ—Κιούτσι—Μπόρτσι,¹²² ἔφεραν πρὸς στιγμὴν οἱ προωθημένοι Ἀλβανοὶ σὲ δύσκολη θέση τοὺς Αὐτονομιακοὺς στὸν τομέα αὐτόν· ἀλλὰ, τελικὰ, μὲ ἀντιπερισπασμὸν τοὺς οἱ Αὐτονομιακοὶ στὰ Β., ποὺ φθάνουν μέχρι τὰ χωριά Βράνιστα καὶ Καλλιαράτι, ἐξουδετερώνουν καὶ αὐτὸν τὸν κίνδυνο καὶ δημιουργοῦν εὐνοϊκὲς συνθήκες γιὰ τὴν ἀνακωχή, στὴν ὁποῖαν ὠδηγήθηκαν (24.4.14) τελικὰ οἱ Ἀλβανοί.

Λεσκοθίκι—Ἐρσέκα—Κολώνια (α).

Στὴν περιοχὴ Λεσκοθικίου—Ἐρσέκας καὶ Κολώνιας παρυσιάζεται νέα ἐξαρση τῶν ἐξελίξεων μὲ αἰφνιδιαστικὲς ἐπιθέσεις τῶν Ἀλβανῶν, ἰδίως ὑπὸ τὸν φοβερὸν Ἀλῆ Μπούτκα, καὶ μὲ ἀξιωματικοὺς Ὀλλανδοὺς, καὶ μὲ ἀντιπάλους τὸν Γεν. Ἀρχηγὸ Ν. Τσίπουρα¹²³ καὶ Καρασεβδᾶ¹²⁴ καὶ μὲ πολλοὺς ἐθελοντὲς ποὺ κατέφθασαν. Σκληρὲς μάχες διεξάγονται μὲ ἐκατέρωθεν πολλὰ θύματα καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν Ἀπρίλιο. Ὑπενθυμίζομε, λ.χ., τὶς μάχες στὸ Πόντι (4.4),¹²⁵ νέα μάχη στὴν Ἀρ(ε)ζα (12.4)¹²⁶ καί, πρὸ πάντων, τῆς Σάλεσης,¹²⁷ (17.4), μὲ μέτωπο 30 χλμ.¹²⁸ περίπου, ποὺ ἔφθανε μὲσω Γερμέου μέχρι Πεστάνης, ἡ ὁποῖα ἀνοίγει τὸν δρόμο καὶ γιὰ τὴν Ἐρσέκα, ποὺ καταλαμβάνεται τὴν 18.4, καί, στὴ συνέχεια, μέχρι τὴ Σελενίτσα. Ἀλλὰ καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Κολώνιας τὰ Αὐτονομιακὰ στρατεύματα φθάνουν μαχόμενα μέχρι τὴν Παναρέτη καὶ τὸ Βιθυκούκι.¹²⁹

Ἔτσι, ἀπὸ θέσεως ὑπεροχῆς καὶ ἐδῶ τῶν Βορειοηπειρωτῶν, φθάνομε στὴν ἀνακωχή, ποὺ ὑπογράφεται στὴν Κίνναμη (27.4.1914).¹³⁰

Π ρ ε μ ε τ ή (β)

Ἄλλὰ καὶ στὸν τομέα τῆς Π ρ ε μ ε τ ῆ ς, ἀπὸ τὰ πιὸ εὐαίσθητα¹³¹ μέτωπα, τὰ Αὐτονομιακὰ στρατεύματα ὑπὸ τοὺς Ἄπ. Παπαγεωργίου - Φιλῶτα,¹³² τὸν Μαυροειδῆ¹³³ κ.ἄ., ἐκλεκτὰ στελέχη, ἀντιμετώπισαν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ πολλές πιέσεις «ἀπὸ ὑπερτέρας δυνάμεις», τὶς ὁποῖες ἀντιμετώπισαν μὲ πολλές ἐπίσης θυσίες, ἀλλὰ καὶ μὲ τολμηροὺς καὶ εὐστόχους ἐλιγμούς, καὶ τελικὰ τὶς ἐξουδετέρωσαν μὲ εὐμενεῖς ἐπιπτώσεις καὶ γιὰ τὰ ἄλλα μέτωπα ἐκατέρωθεν. (Ἀργυροκάστρου, Λεσκοβικίου κλπ.).

Ἐνῶ λοιπὸν στὴν ἀρχὴ καὶ ἐδῶ ἀναγκάζονται σὲ μερικὰ σημεία (ὅπως πρὸς τὴν Κοσσίνα) νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς στιγμὴν στὴν περιοχὴ τῆς Σεβράνης,¹³⁴ ὕστερα ἀπὸ αἱματηρὲς μάχες ἀπωθοῦν τὸν ἀντίπαλο πρὸς Σκραπάρι καὶ Σπαθάρι.¹³⁵ Συνέβαλε πρὸς τοῦτο καὶ ὁ ἀγωνιστὴς λαϊκὸς ποιητὴς Σταμ. Ράπτης¹³⁶ καὶ τὰ δύο μόνον πυροβόλα Κωστάκη¹³⁷ καὶ Κολουβάνου. Παρὰ δὲ τὶς συμπτώξεις στὰ ἄλλα μέτωπα (Ἀργυροκάστρου, Ἐρσέκας, Λεσκοβικίου) καί, παρὰ τὴ σχετικὴ ἐντολὴ ποὺ ἔλαβε ὁ Παπαγεωργίου,¹³⁸ μὲ νέους ἀντιπερισπασμοὺς πρὸς Κοσσίνα, μὲ δῆθεν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Βεράτι, ἀναγκάζει τοὺς Ἀλβανοὺς σὲ σύμπτυξη καὶ ἐξουδετερώνει τοὺς κινδύνους περαιτέρω συμπτώξεως τῶν Αὐτονομιακῶν, ὅποτε δημιουργεῖ καὶ στὸ μέτωπο αὐτό, τελικὰ, καλὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπακολουθήσασα ἀνακωχή.¹³⁹

Ἀ ρ γ υ ρ ό κ α σ τ ρ ο (γ)

Καὶ στὴν περιοχὴν Ἀ ρ γ υ ρ ο κ ά σ τ ρ ο υ, ἡ προσωρινὴ πίεση τῶν Ἀλβανῶν ἐπηρέασε γιὰ λίγο τὸ Μέτωπο τῶν Αὐτονομιακῶν, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνηση τῆς Α.Η. νὰ μετακινηθῆ ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο στοὺς Γεωργουτσάτες, σκληρὲς δὲ πολυήμερες καὶ πολυαίμακτες ἐκατέρωθεν μάχες νὰ διεξάγονται, ὅπως στὸ Κορβελέσι, τὴ Μαγκούρα καὶ πρὸ πάντων, στὴ Μ. Τ σ έ π ο υ (20—23.4.14),¹⁴⁰ ὅπου διεκρίθησαν μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ Σώματα καὶ τμήματα τῶν Ρώμα,¹⁴¹ Μαυρομιχάλη,¹⁴² Ζυγομαλά,¹⁴³ τὸ «κάλλιστα συγκεκροτημένο τάγμα τοῦ Γ. Ζήρα¹⁴⁴ κ.ἄ., καθὼς καὶ ὁ Ἀθαν. Τσεκούρας.¹⁴⁵

Τελικὰ ἀπωθήθηκαν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτὴ πρὸς Β. (περιοχὴ Τεπελενίου), ὅποτε καὶ ἐδῶ οἱ Αὐτονομιακοὶ

εὐρίσκοντο σὲ πλεονεκτικὴ θέση γιὰ τὴν ἀνακωχὴ¹⁴⁶ ποῦ ὑπε-
χρεώθησαν οἱ ἀντίπαλοί των, ὅπως καὶ στίς ἄλλες περιοχές.

Κ ο ρ υ τ σ ᾶ (γ)

Γιὰ τὸν τομέα Κ ο ρ υ τ σ ᾶ ς σημειώνομε, ὡς δεῖγμα ἀλλὰ
καὶ ὡς ἔνδειξη τιμῆς γιὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὶς θυσίες τῶν ἄ-

Δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀνακαταλήψει τῆς Μονῆς Τσέπου Β. Ἡπείρου.

γωνιστῶν τοῦ Αὐτονομιακοῦ Ἀγῶνος, τὰ παρακάτω, σχετικὰ μὲ
τὴ σπουδαία μάχη τῆς Νικολίπσης¹⁴⁷ (13—24.4.14) :

Ἔπεσαν 11, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ὁ «γενναῖος ὄπλαρχηγὸς Μιχ.
Μελαδάκης¹⁴⁸ «σφοδρῶς μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιτεθείς», καὶ
ἐτραυματίσθησαν 25, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ὄπλαρχηγὸς Ἰ.
Τσόντος,¹⁴⁹ «ὄρθιος πολεμῶν». Ἀπὸ τοὺς δέκα ἐλαφρότερον
τραυματισθέντας, «οἱ πλεῖστοι μετὰ τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυμάτων
των συνέχισαν τὴν μάχην».

Ἐπακολούθησε ὄντως ὁμηρικὸς ἀγώνας γιὰ τὴν μάταιη, τε-
λικά, προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ νεκροῦ¹⁵⁰ Μελαδάκη, τοῦ
ὁποίου ἡ μεταχείριση ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ὑπερβαίνει κάθε βαρ-
βαρότητα!¹⁵¹

“Υστερα και από τις παράλληλες επιτυχίες στον ύποτομέα Βιγλίστης, υπό τον Γ. Μαυρατζά,¹⁵² οι Αυτόνομιακοί περιέσφιξαν τόσο τον κλοιό της Κορυτσάς, ώστε ελάχιστες διαβάσεις προς αυτήν απέμειναν κατά την επακολουθήσασαν αναγκαστικά για τους Άλβανούς ανακωχή.

Έκτος από τις παραπάνω αναγραφείσες μάχες και θυσίες των Αυτόνομιακών, κατά την πρώτη αυτή και τόσο σπουδαία περίοδο

Μιχ. Μελαδάκης, όπλαρχηγός, «έπι-
τεθείς σφοδρως κατά των Άλθα-
νών», έπεσε στην πολύνεκρη μάχη
Νικολίτσης.

του Αυτόν/κού Αγώνος (από της έναρξεως — συμβατικά 17.2.14—
μέχρι της ανακωχής και του Πρωτοκόλλου της Κερκύρας (24.4.
14 και 5—17.5.14), που γνωρίζομε λεπτομερέστερα, υπάρχουν
και πλείστες άλλες μάχες πολύ ή όλιγο ή και ελάχιστα μόνον
γνωστές, που τιμοῦν έξ ίσου τους — ως έθελοντάς και μόνον —
ιδιορρύθμους αυτούς γενναίους αγωνιστάς, ευρύτερα σε όλα τα
Μέτωπα: όπως λ.χ. του Τεπελενίου (12.4),¹⁵³ Λουζατίου (14.2),
Σελενίτσας και Μπούτκας (21.4), Χορμόβου (23.4), Λαμπόβου,¹⁵⁴
Λέκλης, Κοντουκίου, Πιτσαρίου¹⁵⁵ κ.ά.π., αι οποίες μαζί με τους
ήμιθέους αγωνιστάς συμπληρώνουν το Πάνθεον της πρώτης αυ-
τής περιόδου του ιστορουμένου αγώνος.

γ. Ἀνακωχή — Πρωτόκολλο Κερκύρας

Ὑπὸ τὶς συνθήκας αὐτές—ὅπως διεμορφώθησαν—ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων ὅλα τὰ μέτωπα μὲ δυνατότητα καὶ ἀπειλῆς νὰ εἰσβάλουν καὶ στὸ Ἀλβανικὸ ἔδαφος, ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ζητεῖ τὴν παρέμβασιν τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου γιὰ εἰρηνικὴ ἐπίλυση, ἡ δὲ Δ. Ἐπιτροπὴ¹⁵⁶ διαβλέπουσα κί' αὐτὴ τὸν κίνδυνον τῆς προστατευομένης τῆς διαβιβάζει τὸ σχετικὸ αἶτημα: Νὰ τὰ δύο ἀποκαλυπτικὰ διπλωματικὰ ἔγγραφα:

«Τῇ αἰτήσῃ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Δ. Ἐλέγχου δέχεται νὰ κοινοποιήσῃ εἰς ὑμᾶς τὸ κείμενον τῶν παραχωρήσεων ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ἀμέσους διακοπῆς πάσης ἐχθροπρα-

Ἅγιοι Σαράντα (Φωτογραφία 1908)

ξίας καὶ προελάσεως, τοῦθ' ὅπερ θὰ γίνῃ καὶ διὰ τὰς Ἀλβανικὰς δυνάμεις. Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ μεταβῇ ἅμα τῇ ἀποδοχῇ τοῦ ὅρου τούτου εἰς Ἀγ. Σαράντα ὅπως προβῇ εἰς ἀνακοίνωσιν πρὸς ὑμᾶς τῶν παραχωρήσεων, ἐν περιπτώσει ἀποδοχῆς τῶν ὁποίων θὰ ἐποπτεύσῃ ἢ ἰδίᾳ τὴν ἐκτέλεσιν, ἐγγυωμένη καὶ τὴν τήρησιν τούτου. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν. Τηλεγραφήσατε ἐπείγοντως». (Ἐπονται ὑπογραφαί).

Καὶ ὁ Γ. Ζωγράφος ἀπαντᾷ:¹⁵⁷

«Ἀργυρόκαστρον 23 Ἀπριλίου (Ἐπεῖγον) — Κυρίουσ ἀντι-
τιπροσώπους Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐλέγχου..... Ἄμα τῇ
λήψει τοῦ τηλεγραφήματος ὑμῶν διετάξαμεν παῦσιν τῶν ἐχθρο-
πραξιῶν καὶ προελάσεως ἀπὸ αὐριον 24—7 Ἀπριλίου μεσημβρίαν
ἐπὶ τῷ ὄρω ὅπως ἀνάλογοι διαταγαὶ δοθῶσι πρὸς τὰς Ἀλβανι-
κὰς δυνάμεις. Παρακαλοῦμεν ἡμέραν συναντήσεως εἰς Ἀγ. Σα-
ράντα διὰ τὴν προαγγελθεῖσαν ἐν τῷ τηλεγραφήματι ὑμῶν ἀνα-
καίνωσιν. (Ἐπογραφή Γ. Χρ. Ζωγράφος).

Ἐπηκολούθησε διαδοχικὴ κατάπαυση τοῦ πυρὸς στὰ μέτωπα
(24—26.4.14), ὑπογραφή 5ηθημέρου ἀνακωχῆς¹⁵⁸ στὸ χωριὸ Κίν-
ναμη (μεταξὺ Ἐρσέκας — Κορυτσᾶς) ἀπὸ τὸν Γεν. Ἀρχηγὸ Ν.
Τσίπουρα καὶ τὸν Ὁλλανδὸ ἀξιωματικὸ Βέρχολστ (26.4.14), ποὺ
ἴσχυσε ἀπὸ 27.4.14 μέχρι 5.5.14).

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Δ. Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν
ἀντιμαχομένων Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων (Γ. Ζωγράφου καὶ Ἀλεξ.
Καραπάνου ὡς Ἐπογραφοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Α.Η.) συναντῶνται
στοὺς Ἀγ. Σαράντα¹⁵⁹ (26.4.14) καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνουν στὴν
Κέρκυρα¹⁶⁰ (Ξενοδ. Ὠραία Βενετία), ὅπου τὴν 5/17.5.14 ὑπο-
γράφουν τὸ γνωστὸ Π ρ ω τ ὀ κ ο λ λ ο τ ῆ ς Κ ε ρ κ ῦ ρ α ς.^{161*}

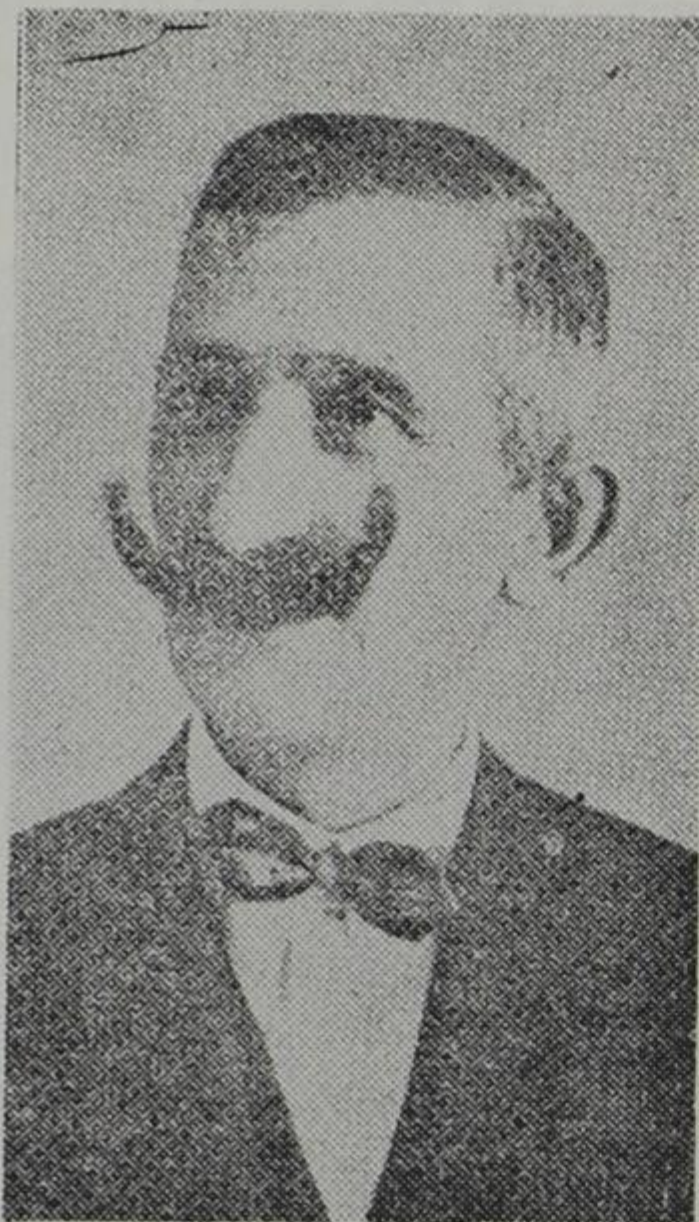
Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ πιὸ βασικὸ, ἐπίσημο καὶ θεμελιακὸ Διπλω-
ματικὸ κείμενο, ὑπογραφόμενο ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς ἰσχυρὸ μέχρι
σήμερα, μὲ τὸ ὁποῖο κατοχυρώνονται ὅλα τὰ κεκτημένα ἄλλωστε
μὲ τόσες θυσίες ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν Βορειοηπειρωτῶν, ποὺ
ἀπετέλεσε ὅμως καὶ ἀπαρχὴ νέων δεινῶν γιὰ τοὺς Βορειοηπειρω-
τες, διότι ποτὲ οἱ Ἀλβανοὶ δὲν τὸ ἐσεβάσθησαν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐν-
διαφέρθησαν ἐπίσης ποτὲ οἱ ἐγγυήτριες Δυνάμεις γιὰ τὴν πιστὴ ἐ-
φαρμογὴ του.

Τὸ Πρωτόκολλο αὐτὸ ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὴν Ἀλβανικὴ Κυ-
βέρνηση¹⁶² (12.6), ἡ δὲ Δ. Ἐπιτροπὴ ἐνημερώνει πρὸς τοῦτο τὴν
Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση (19.6)¹⁶³ καὶ ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸ Πανηπει-
ρωτικὸ Συνέδριο τοῦ Δελβίνου¹⁶⁴ — πλὴν τοῦ Σπ. Σπυρομή-
λιου,¹⁶⁵ τὸν ὁποῖον ἐδικαίωσαν, δυστυχῶς στὴ συνέχεια τὰ πρά-
γματα — κατὰ τὸ γ' δεκαήμερο τοῦ Ἰουνίου τοῦ '14 (ἀπὸ 23.6
κ. ἐ.).

* Ὁλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας, λόγω τῆς
σπουδαιότητός του μέχρι σήμερα, βλ. στὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

δ'. Τὰ μετὰ τὴν ἀνακωχὴ καὶ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας.

Καὶ μετὰ ὅμως, τὸ μέγα αὐτὸ ἐπίτευγμα, τὴν ἀνακωχὴ, καθὼς καὶ τὴν ὑπογραφή τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας, λόγω τῆς ἐκατέρωθεν δυσπιστίας, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ Ἄλβανοὶ δὲν ἔπαυαν σὲ διάφορα σημεῖα τῶν μετώπων νὰ ἐνοχλοῦν,¹⁶⁶ καὶ νὰ προκαλοῦν, οἱ ἀντιμαχόμενοι εὐρίσκοντο σὲ θέση μάχης, χωρὶς νὰ λείπουν ἀκόμη καὶ οἱ αἱματηρὲς συγκρούσεις, στὶς ἀρχὲς μὲ

Μιχ. Φουρίδης, Ὑπολ)γὸς τοῦ Ε.Σ. καὶ Ταγματάρχης στὴ συνέχεια, τοῦ Ἀυτονομιακοῦ Ἀγῶνος στὴ Β.Η., ὅπου διακρίθη ἐπανειλημμένως στὴν α' γραμμὴ καὶ ἐτιμήθη ἀπὸ τὴν Α.Η. (Ἀρχεῖον Η.Ε.)

μειωμένη καὶ ὕστερα μὲ ἐνισχυμένην ἔνταση, λόγω, κυρίως, τῶν Σωβινιστῶν Ἐσσαντιστῶν Ἄλβανῶν, μὲ προσέλευση νέων ἐθελοντῶν κλπ. Ἡ κατάσταση αὐτὴ ὡδηγοῦσε καὶ σὲ νέες προετοιμασίες γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο.

Νά, γιὰ παραδειγμα, μερικὰ τέτοια περιστατικά:

Ἀπὸ τὶς ἀρχὲς Μαΐου τοῦ '14 ὁ γενναῖος καὶ ἐνθουσιώδης ὑπολ)γὸς τοῦ Συν/τος Εὐζώνων⁶⁷ Λαμίας, Μ. Φουρίδης, κατῶρθωσε νὰ μυήσει περὶ τοὺς 250 ἄνδρες, ἀπειχώρησε κρυφὰ με ἰδιώτ. πλοῖο μέσω Στυλίδος καὶ παρὰ τὴν καταδίωξη, κατῶρθωσε μετὰ πολλὰς περιπέτειες,¹⁶⁸ νὰ καταλήξῃ στὸ Πόρτο—Ράφτη Ἀττικῆς καὶ

ἀπ' ἐκεῖ στήν Κερατέα, ὅπου στοὺς 131 ἄνδρες ἐπέτρεψε νὰ παραδοθοῦν ἀξιοπρεπῶς,¹⁶⁹ ὁ ἴδιος δὲ — μὲ 4 ἄλλους ὑπαξιωματικούς καὶ ὀπλίτας — νὰ συνεχίσῃ τὴν πορεία τους καὶ νὰ καταλήξῃ στὴν ἀγωνιζομένη Β. Ἡπειρο, ὅπου διοργάνωσε δικό του νέο Σῶμα καὶ διεκρίθη στὰ πεδία τῶν μαχῶν μέχρι τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου, στὴν περιοχή κυρίως Χειμάρρας — Δελθίνου¹⁷⁰

Ὁμάδα τοῦ Σώματος Δελθίνου στὶς ἐπάλξεις παρὰ τὴ Μονὴ Τσέπου. (Ἀπὸ ἀριστερά): Ἄνδρ. Ζυγομαλάς, Βλ. Καραθανάσης, Δ)τῆς, καὶ τελευταῖοι Μπαμίχας, Χριστόπουλος.

κλπ., ὅπως στὶς μάχες Γσόραι, Φτέρη, Κούτσι,¹⁷¹ καὶ Λαΐφ¹⁷² (21—22.6.14), λαβῶν ἐξ ἀνδραγαθίας καὶ τὸ βαθμὸ τοῦ Ταγματάρχου.

Χ ε ι μ ἄ ρ α (γ)

Ἐν τῷ μεταξύ στὸν τομέα τῆς Χ ε ι μ ἄ ρ α ς¹⁷³—Δελθίνου οἱ Ἄλβανοὶ γίνονται ὄλονέν καὶ περισσότερο προκλητικοὶ μὲ συνεχεῖς ἐπιθέσεις ἀπὸ ὀρμητήριά των, ἀλλὰ ἀντιμετωπίζονται, τελικά, νικηφόρα μὲ τὰ Σώματα τῶν Σπυρομήλιου, Καρασεβδᾶ,¹⁷⁴ Φουρίδη κ. ἄ., ὕστερα ἀπὸ σκληρὲς μάχες (Ζουλάτες, ὄχυρὸ Μπόρσι, γραμμὴ Φτέρη — Κούτσι¹⁷⁵—Λαΐφ, γραμμὴ τοῦ Ε.Σ. ἀπὸ τὸ 1912—13)

Ὁ δὲ Σπυρομήλιος¹⁷⁶ ἀνθίσταται σθεναρῶς καὶ ἀποκαθιστᾶ μαζί μὲ τοὺς κατοίκους τῆ γραμμὴ Πύλιουρι — Βούνου — Δρυμάδες — Παλιάσσα κλπ. Οἱ μάχες αὐτές, ποὺ καλύπτουν ὀλόκλη-

ρον σχεδόν τὸν Ἰούνιο καὶ τὶς ἀρχές τοῦ Ἰουλίου, ἀποτελοῦν τὴν ἀπαρχὴ καὶ ἄλλων τοιούτων, ποὺ θὰ καλύψουν ὁλόκληρο τὸ ὑπόλοιπο χρονικὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ (5.6.14), ὕστερα ἀπὸ πίεση τῶν Ἑξ., προτάσει τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως πραγματοποιεῖται ἡ διὰ Ν. (172)14) παραχώρησις στὴν Ἀλβανία τῆς νήσου Σάσω -

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀπελευθέρωσις τοῦ Τεπελενίου ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Στρατὸ (4-7.3.13) κ.έ.

ν ο ς,¹⁷⁷ ποὺ ἀνῆκε στὸ Ἑλληνικὸ Βασίλειο ἀπὸ τὸ 1864, μαζί με τὴν Ἐπτάνησο, καὶ ἡ ὁποία «ἀποτελεῖ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Κερκύρας καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας.¹⁷⁸ Γι' αὐτὸ καὶ ἐλέγχθηκε αὐστηρὰ ἡ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν Ἀντιπολίτευσις καὶ τοὺς Βορειοπειρώτας στὴ Βουλὴ (9.5.14).¹⁷⁹

Ἀργυροκάστρο—Τεπελενί (δ).

—Ἐξ ἴσου πεισματώδεις συνεχίζονται καὶ οἱ μάχες στὸν τομέα Ἀργυροκάστρου—Τεπελενίου, με ὑπεροχὴ τελικὰ τῶν Αὐτονομιακῶν. Ὑπενθυμίζομε λ.χ. τὶς μάχες κατὰ τὸν Ἰούνιο στὴ Χουμελίτσα (14.6), Λάμποβο,¹⁸⁰ Κο-